

**Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2018

Barbora Urubčíková

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

**Historie Městského kina v Uherském
Brodě v letech 1933-1945**

Barbora Urubčíková

Katedra muzikologie

Vedoucí práce: Mgr. Petr Bilík, Ph.D.

Studijní program: Uměnovědná studia

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Historie Městského kina v Uherském Brodě v letech 1933-1945 vypracovala samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Olomouci dne

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování Mgr. Petru Bilíkovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce.

Obsah

1	Úvod.....	7
1.1	Metodologický úvod a práce se zdroji.....	8
1.1.1	Metodologie práce.....	9
1.1.2	Členění práce.....	10
2	Historie Československa ve 30. a 40. letech v kontextu kultury	13
2.1	Kulturní politika v meziválečném období a v období protektorátu.....	14
2.2	Společensko-kulturní situace na Uherskobrodsku ve 30. a 40. letech	16
2.3	Kinofikace v českých zemích do roku 1945.....	20
3	Kina ve správě města Uherský Brod ve 30. a 40. letech.....	27
3.1	Statistická data kin ve správě Uherského Brodu	27
3.1.1	Období mezi lety 1933-1938.....	28
3.1.2	Období mezi lety 1939-1945.....	33
4	Uherskobrodská kina	36
4.1	Městské kino v Uherském Brodě.....	36
4.1.1	Okolnosti vzniku kina	36
4.1.2	Městské kino v Uherském Brodě v letech 1933-1945	37
4.1.2.1	Budova bývalého zámku	38
4.1.2.2	Správa organizace kina.....	39
4.1.2.3	Dramaturgie	42
4.2	Kino Sokol.....	43
4.2.1	Společná historie obou kin	43
4.2.2	Srovnání uherskobrodských kin.....	46
	Závěr.....	49
	Seznam použitých pramenů a literatury	52
	Prameny	52
	Literatura	52

Elektronické zdroje.....	53
Seznam tabulek	54
Seznam grafů.....	55
Přílohy	56

1 Úvod

Tématem této bakalářské práce je historický popis Městského kina v Uherském Brodě na pozadí kulturního kontextu na Uherskobrodsku v letech 1933-1945. Výzkum se opírá o dobové souvislosti a zároveň o celkové historické dění v našich zemích. Městské kino v Uherském Brodě má počátky již v roce 1922, práce se však soustředí až na dobu 30. a 40. let z důvodu množství dostupných údajů, které se podstaty mého výzkumu výrazněji dotýkají až v pozdějším období, především tedy od roku 1933. Ve výzkumných letech byly kinematografické podniky z mnoha důvodů vysoce atraktivní instituce. Rozhodla jsem se tedy výzkum zaměřit primárně na popularitu a postavení Městského kina v uherskobrodském regionu.

Výběr tématu práce vychází z místa mého bydliště, tedy z Uherského Brodu, a z dostupnosti materiálů potřebných k bádání, které leží v nedalekém archivu. Současně jsem po zjišťování informací o uherskobrodských a okolních kinech narazila právě na Městské kino a jeho archiválie dostupné v Okresním archivu v Uherském Hradišti. Výběr časového rozsahu zase závisel na dokumentech, které jsou nejčetnější právě od roku 1933. Navzdory tomu, že druhá polovina válečných let neposkytuje tak velké množství dokumentů, jako léta předešlá, rozhodla jsem se zkoumání končit rokem 1945, neboť tento rok je v dějinách přelomový a považuji za logické časový rozsah neutínat v polovině tak podstatného období naší historie. Zároveň v tomto roce postupně „končí“ Městské kino jako takové a pokračuje již jako Kino Osvěta a o chvíli později jako Kino Svět.

Postupné důkladné studování materiálů z Okresního archivu v Uherském Hradišti mě zavedlo k hlavním cílům tohoto výzkumu, které jsem založila primárně na porovnávání a sekundárně na již zmíněném historickém popisu. Vedle Městského kina fungovala v Uherském Brodě řada dalších kulturních podniků a především pak kin spadajících do správy tehdejšího okresního úřadu města Uherský Brod. V rámci výzkumu jsem stanovila následující výzkumné otázky, na které budu na základě dostupných pramenů hledat odpovědi.

V zájmu zjištění postavení Městského kina je potřeba zhotovit závěry z několika různých sfér. Jednou z nich je popularita Městského kina coby kulturní organizace

zasazená do prostředí jiných kulturních institucí fungujících v těchto letech. První výzkumná otázka tedy zní: *Jaké postavení mělo Městské kino vzhledem k jiným kulturním institucím?*

Další podstatnou složkou práce pak bude srovnávací analýza prostřednictvím výčtu statistických dat a jejich následné aplikace, která se bude týkat čtrnácti kin fungujících ve zkoumaných letech v regionu Uherského Brodu, jejichž počet však bude v důsledku dobových a společenských změn, převážně druhé světové války, postupně ubývat. Tím se dostáváme k druhé výzkumné otázce: *Jaké postavení mělo Městské kino v porovnání s jinými regionálními kiny pod správou města Uherský Brod?*

V rámci komplexního zpracování postavení Městského kina pak přijde na řadu poslední část výzkumu, která se zaměří na porovnání Městského kina s nejvíce konkurenčním sokolským kinem na pozadí kulturně historického rozvoje v Uherském Brodě. Výzkumná otázka tedy zní: *Jak si vedlo Městské kino v porovnání s konkurenčním Kinem Sokol v Uherském Brodě?* Jedním ze zkoumaných bodů bude však i nepostradatelný popis vybraných podstatných složek Městského kina, který poslouží k ucelení problematiky jeho fungování na pozadí historickém.

Cílem práce je tedy v rámci všech dostupných údajů z archiválních pramenů zpracovat historii Městského kina v letech 1933-1945 s ohledem na dobový kulturní rozvoj včetně bádání v celkovém rámci promítání v regionu. Podle zjištěných dat bude možné potvrdit či vyvrátit stěžejní roli Městského kina v rámci konkurenčních organizací včetně vlivů na jeho postavení na pozadí celkové historie a kinofikace v českých zemích.

1.1 Metodologický úvod a práce se zdroji

Na základě stanovené metodologie, která spočívá především v metodách heuristického postupu, budu svou práci zakládat na sběru dat a informací z archivních pramenů, které jsou dostupné ve zmíněném Okresním archivu v Uherském Hradišti. Následně budu tyto údaje zpracovávat a kombinovat v ucelenou interpretaci postavenou také na zdůvodnění v rámci historických souvislostí. Použití metodologie

orální historie, jež je v pracích tohoto druhu běžná, v mém případě nepřichází v úvahu z důvodu již dávného zkoumaného období a žijící pamětníci vzpomínají až na pozdější Kino Svět. Budu tedy vycházet pouze ze zmíněných archiválií, jejichž počet je snad dostatečně obsažný k vyvození závěrů.

1.1.1 Metodologie práce

Metodologie mé práce vychází částečně z publikace *Kinofikace Moravy*¹, jež mapuje historii už zaniklých kin z různých koutů České republiky. Jedná se o oborový výzkum pod vedením Karla Taberyho a studentů filmové vědy na Univerzitě Palackého v Olomouci, kteří se v rámci studia zapojili do projektu zmapování zaniklých kin z jejich domoviny. Sborník obsahuje pouze několik vybraných prací z moravských kin a jejich cílem bylo zachytit existenci právě pomocí archivních pramenů, dochované dokumentace a fotografií.

Podobným způsobem, tedy mapováním historie zaniklého kina na základě archivních materiálů a dokumentů, budu postupovat i v mé práci, zejména v její druhé polovině, která se věnuje historii Městského kina jako takového.

Další inspirací pro metodologii bude projekt *Filmová kultura: Brno 1945-1970*, jehož řešitelem je Pavel Skopal z ústavu filmu a audiovizuální kultury Masarykovy univerzity v Brně. Jedná se o webové stránky, které jsou součástí projektu *Americká a západoevropská kinematografie v Československu 1945-1989: kulturní a recepční dějiny*. Projekt mapuje brněnské kinematografické podniky v letech 1945-1970 a poskytuje přehled ohledně jejich fungování na základě distribuce, uvádění a recepce. Webové stránky obsahují seznam kin, jejich programy, rozhovory s diváky apod. Zahrnují však i statistická data a dokumenty, jejichž součástí jsou archivní fotografie či reklamní letáky, ale především řada prací dokreslující fenomén brněnských kin a řadí se tak do součásti projektu.²

Metodologickou inspirací mi bude i projekt, který je součástí díla *Filmové kultury*, jehož řešitelem je opět Pavel Skopal, s názvem *Lokální filmová historie: Brno*

¹ Kinofikace Moravy: Bruntál, Bystřice pod Hostýnem, Bzenec, Havířov, Holešov, Jihlava, Kroměříž, Luhačovice, Nový Jičín, Šumperk, Uherské Hradiště, Zlín. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, 2004. 148 s. Sborníky. ISBN 8024408201.

² SKOPAL, Pavel. Filmová kultura: Brno 1945-1970. 1. Brno: Ústav filmu a audiovizuální kultury, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita.

a kulturní dějiny filmu do r. 1945, jež využívá, krom metody orální historie, analýzu a interpretaci písemných pramenů, což je právě jedna z metodologických metod, na jejíž základě chci v práci postupovat.³

Na základě stanovené metodologie pro zmapování historie a určení postavení Městského kina tedy budu využívat především principu heuristické metody založené na sběru dat z archivních materiálů a jejich následné interpretace a aplikace na práci. Pro práci se statistickými daty, jejíž součástí je srovnávací analýza regionálních kin, využiji základních statistických metod založených na sledování dat s následnou interpretací.

1.1.2 Členění práce

Bakalářská práce se dělí na několik částí, přičemž každá z nich přináší důležité informace ke kompletnímu zhodnocení stanovených otázek. Nejdříve v této kapitole přiblížím metodologii a její využití v celkovém tématu. Druhá kapitola se krátce věnuje historii Československa ve 30. a 40. letech 20. století a jednotlivým důležitým milníkům, které pomohou přiblížit se dané problematice ve větší perspektivě. Ačkoliv se může zdát příliš obecné a vzdálené popisování dějin našich zemí, pokládám to za důležité zvláště z důvodu uvedení čtenáře do kontextu politického, společenského a kulturního, o který se následně budu často opírat s vývojem práce v různých časových etapách, jež jsou charakteristické zmíněnými milníky. V druhé kapitole rovněž popíšu kulturní situaci na Uherskobrodsku, ve které se zaměřím i na tehdejší kulturní instituce dobové „konkurující“ Městskému kinu v Uherském Brodě. Zde budu v období druhé světové války vycházet především z knihy *Uherský Brod – Očima dobových fotografů* z roku 2008 od autorů Radka Tomečka, Jana Gazdika a Alexandry Zpurné a situaci doby předválečné nastíní kniha *Uherský Brod* městského autorského kolektivu z roku 1972.

Další část je pak zaměřena na již konkrétnější, ale přesto ještě obecnou kinofikaci v českých zemích v daném časovém okruhu. Zde zjištěné údaje přímo související s dalším vývojem budou velkým přínosem pro nadcházející rozvoj práce z hlediska statistického stanoviska. Značnou pomocí pro tuto část práce pak bude studie z roku

³ SKOPAL, Pavel. Lokální filmová historie: Brno a kulturní dějiny filmu do r. 1945. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2011.

1996 od Ladislava Pištory dostupná z časopisu *Illuminace* s názvem *Filmoví návštěvníci a kina na území ČR*.⁴ Tato studie představuje pro výzkum velký význam, jelikož nastiňuje statistické údaje ohledně návštěvnosti i počtu sedadel v kinematografických podnicích s následným historickým vlivem na tato data. Studie rovněž ukazuje směr, kterým se chci v práci částečně ubírat, tedy statistické zhodnocení dat s následným zhodnocením v rámci historického kontextu a událostí.

Následující část bude věnována statistickým datům, jež dopomohou ke srovnání všech kin pod správou okresního úřadu města Uherský Brod s Městským kinem. Tak bude možné zanalyzovat jeho postavení v regionu a právě s pomocí předchozí kapitoly i celonárodně. Tímto způsobem bude následovat vyhodnocení největší konkurence z okruhu kinematografických podniků, na což bude možné dále navázat. Z důvodu oddělení časových etap se kapitola se dělí na období od roku 1933 do roku 1938 a dále pak válečné období. Zde budu vycházet již z archivních pramenů, konkrétně ze složky kin okresního úřadu města Uherský Brod obsahující údaje o regionálních kinech včetně Městského Kina. Průzkum těchto materiálů prokázal nižší množství obsažených údajů z období druhé světové války, které se týkají především nařízení a zákazů, což pro tuto práci nejsou stěžejní informace. Statistická analýza bude v těchto letech tedy obtížná a vzhledem k nedostatku informací lze částečně pochybovat o její validitě. V rámci heuristiky se však budu obracet na již zjištěné informace a snažit se vyvodit závěry na základě doložených údajů.

Obdobná pravidla platí i pro následující a poslední část, která bude historicky zkoumat již konkrétní Městské kino. Při procházení veškerých archiválií týkajících se této problematiky jsem se v rámci této kapitoly rozhodla pro popsání okolností vzniku kina, budovy kina, správy organizace spolu s finanční oblastí a krátce a obecně i jeho dramaturgie. Představení těchto složek bude pak nápomocné při komplexní představě chodu podniku s následným využitím těchto údajů v druhé části kapitoly. Při porovnávání údajů všech kin v regionu jsem došla z rozhodnutí přidělit do mé práce částečně i konkurenční Kino Sokol, které vznikalo relativně paralelně s Městským kinem a především se jejich historie vzájemně ovlivňovala. Proto budu v poslední kapitole srovnávat na základě dostupných informací i tato dvě kina

⁴ PIŠTORA, Ladislav. Filmoví návštěvníci a kina na území České republiky: Od vzniku filmu do roku 1945. *Illuminace*. 1996, 8(4),

nezávisle na těch ostatních. Dopomůže to především ke komplexnějšímu pohledu a užšímu pojetí ohledně postavení Městského kina v letech 1933-1945 s následným odůvodněním.

Postupným odhalováním podstatných údajů a dat se tedy budu snažit přijít k závěrům. Pro kompletní uchopení postupu práce ještě jednou zopakuji všechny části, které jsou: obecné společenské dění, kultura v regionu, dobová kinofikace, regionální kina, historie Městského kina a konečně srovnání s největší konkurencí. Každá z těchto částí má jistou úlohu, díky níž bude zásada práce čím dál progresivnější. Princip metodologie tedy tkví v postupném odhalování faktů od těch obecných k těm konkrétním za účelem dojít s pomocí dostupných informací ke konečným závěrům.

2 Historie Československa ve 30. a 40. letech v kontextu kultury

V této kapitole krátce nastíním historii Československa v souvislosti se společenským a politickým děním za dob první a druhé republiky a druhé světové války. Popíšu důležité historické události a milníky, které měly dopad na celkový vývoj Československa a jeho kultury. Popis těchto okolností je důležitý z důvodu uchopení podstaty dobového vývoje, především co se týče politického a společenského dopadu na celkovou kulturu v Československu, v tomto případě především tu filmovou. Dále pak vyliším okolnosti stojící v pozadí za kulturním děním v Uherském Brodě ve 30. a 40. letech. Všechny tyto zjištěné informace pomohou lepšímu zpracování následujících kapitol, přičemž s těmito údaji budu dále pracovat a odkazovat na ně. Aby tedy bylo možné jakkoliv určit postavení Městského kina, je nejprve důležité uchopit dobové okolnosti na základě přímých souvislostí.

Prvním podstatným historickým milníkem pro zkoumané období je jistě Velká hospodářská krize, jenž měla dopad na mnohá odvětví, včetně naší kinematografie. Hospodářská krize se má počátky v USA, kde je známá jako krach na newyorské burze, což byl prozatím největší burzovní krach v historii. V USA se tak stalo na podzim 1929 a roku 1930 začala být krize postupně pociťována i v našich zemích. Krize měla dopad na československou ekonomiku, která měla výrazně exportní charakter. Omezení výroby bylo také příčinou prudkého zvýšení nezaměstnanosti. V letech 1932-1933, což bylo období vrcholu krize, činil počet nezaměstnaných v Československu 1 milion obyvatel. Veškeré zmíněné souvislosti byly příčinou celkového propadu československé ekonomiky. Hospodářská krize začala v Československu postupně odeznívat ve třicátých letech 20. století, na čemž měly podíl aspekty jako obnovení výroby, snížení počtu nezaměstnaných nebo růst hrubého domácího produktu.⁵ Hospodářská krize má milník v období první republiky, avšak až do jejího konce stát nedosáhl takové produkce jako před krizí, kdy bylo naopak Československo jednou z nejlépe se rozvíjejících zemí v Evropě, což se týkalo také výroby a produkce filmů.⁶

⁵ KRÁKORA, Pavel a Pavel KOPEČEK. Dějiny Československa (1918-1992). Olomouc: PdF UP. ISBN 978-80-7425-080-4, s. 14-15.

⁶ TIBITANZL, Jiří. Panáčci na plátně. Praha: Čs. filmový ústav, 1989, s. 23.

I produkce filmů tedy byla poznamenána hospodářskou situací. Ve 30. letech byl omezen import zahraničních filmů a stát prosazoval především domácí tvůrce. Proto byl roku 1932 zaveden kontingentní systém a byla zavedena kvóta, podle níž směl výrobce za jeden film produkovaný v Československu dovést sedm filmů zahraničních, avšak později se toto číslo snížilo pouze na pět filmů. Tato praxe byla eliminována roku 1935, kdy se začaly platit „dovozní cla“ za jednotlivé filmové nákupy a z centrálního fondu bylo vypláceno podle rady Filmového poradního sboru až 210 000 (až 30% průměrného rozpočtu) národním produkcím.

Nastínění okolností hospodářské krize zde uvádím především z důvodu pozdějšího pochopení poklesu návštěvnosti či počtu hraných filmů týdně. První polovina třicátých let je podstatnou součástí zkoumaného období a krize se bude odrážet na statistických výsledcích následujících kapitol.

2.1 Kulturní politika v meziválečném období a v období protektorátu

30. a 40. léta 20. století obsahují velkou spoustu politických událostí, které měly vliv na kulturu a celkový vývoj českých zemí. Československo zažívalo politické změny, které měly původ v postupně se dostávajícím Německu k moci, což mělo vliv i na českou kulturu. Už tehdy existovaly řady nacionalistických hnutí, které se vyznačovaly radikálními politickými postoji. Důvodem vzniku byla již zmíněná hospodářská situace, nespokojenost s politickými a společenskými poměry a také obavy z německého a maďarského iredentismu.⁷ Ve filmu se to projevilo například nacionalistickými demonstracemi vyvolaných krajně pravicovým tiskem v roce 1930. Demonstrace vedly k zákazu všech potenciálně pobuřujících německých filmů v Československu, včetně protiválečného filmu *Na západní frontě, 1918*.⁸

Dalším historickým milníkem, který stojí krátce za zmínku, je jistě podepsání Mnichovské dohody, které proběhlo roku 1938 v Mnichově. Zástupci čtyř zemí (Velká Británie, Francie, Německo, Itálie) dospěli k dohodě o postoupení pohraničního území Československa obývaného Němci (Sudety) Německu. Podepsání dohody bylo důsledkem vyvrcholení snah Adolfa Hitlera rozbít

⁷ NAKONEČNÝ, Milan. *Český fašismus*. 1. Praha: Vodnář, 2006. ISBN 80-86226-73-5, s. 36.

⁸ BARTOŠEK, Lukáš. *Náš film: Kapitoly z dějin (1896-1945)*. 1. Mladá fronta, 1985, s. 171-172.

demokratické Československo, což bylo jedním z jeho cílů, které měly vést k ovládnutí Evropy. Podepsání dohody a ústup Československa znamenal také konec první republiky a počátek předválečné druhé republiky.⁹

Přišel rok 1939 a s ním i okupace Československa německou armádou. Roku 1940 vznikl na českém území, které bylo kompletně kontrolované nacistickými Němci, Protektorát Čechy a Morava. Z předchozí rozvíjející se demokratické země se tedy stala země s problematickým růstem průmyslu a s režimem s tvrdou totalitní rukou Hitlerova Německa. V protektorátu Čechy a Morava byla záměrně potlačována inteligence, svoboda slova i tvorby. Kultura, stejně jako všechny formy vzdělání, podléhala tuhé cenzuře, která byla Německem vyhlášena roku 1939, kulturní dění i instituce byly kontrolovány a okupovány nacisty.¹⁰ Okupanty byla zřízena dohlížecí instituce Českomoravské filmové ústředí a přišla arizace a germanizace českého filmového průmyslu. Titulky i plakáty musely být česko-německé. Pracovníci ve filmu museli být přezkušováni z němčiny a filmy s židovskými herci byly zakázány a nesměly se promítat v kinech. Už na počátku války byly barrandovské ateliéry vyvlastněni okupanty.¹¹ Následkem takového zacházení a cenzury byl odpor, který většina českého národa cítila, a který byl nejčastěji vyjadřován návraty k české kulturní minulosti. Hodně se zpívaly národní písně, hovořilo se o českých autorech a v divadlech hráli českou klasiku. Někteří tvůrci se samozřejmě bouřili a za protinacistickou činnost byli ještě před koncem války popraveni. Mezi nimi byl například i spisovatel, dramatik a režisér Vladislav Vančura. Situace byla ovšem i obrácená a filmy byly využívány pro propagandu a oslavu německé říše.¹² V době trvání války došlo například i k zavření všech kulturních podniků a divadel nacisty, stalo se tak roku 1944.¹³

Také okolnosti druhé světové války se negativně odrážely v dochovaných informacích a archiváliích, které především obsahují zákazy a příkazy ze strany

⁹ KÁRNÍK, Zdeněk. *Malé dějiny Československa 1869-1939*. 1. Praha: Dokořán, 2008, s. 372.

¹⁰ NĚMEC, Václav a David BAREK. Česko za protektorátu. *Dějepis.com*[online]. [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/cesko-za-protektoratu/>

¹¹ BARTOŠEK, Lukáš. *Náš film: Kapitoly z dějin (1896-1945)*. 1. Mladá fronta, 1985, s. 347-348.

¹² NĚMEC, Václav a David BAREK. Česko za protektorátu. *Dějepis.com*[online]. [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/cesko-za-protektoratu/>

¹³ TIBITANZL, Jiří. *Panáčci na plátně*. Praha: Čs. filmový ústav, 1989, s. 24.

Českomoravského filmového ústředí. Poměry zde uvádím obzvláště z důvodu propojení informací s jejich následným aplikováním na prováděný výzkum.

Situace trvala prakticky až do konce války, tedy do roku 1945, kdy přišlo osvobození ruskou armádou a konec války a poté získala většinu hlasů Komunistická strana Československa. I když z počátku cítila většina národa vděčnost a svobodu, nebyla komunistická vláda k uměleckým činnostem nijak shovívavá, což se nevyhnulo ani filmové tvorbě, která se posouvala stále kupředu. Zdaleka se nedá hovořit o svobodě tvorby, jelikož produkce byla kontrolována a lidem byla svěřována vedlejší práce nebo byla jejich činnost úplně zastavena. Politici se tak skrze filmy uchýlili k propagandě, do které bylo mnoho tvůrců nuceno.¹⁴

2.2 Společensko-kulturní situace na Uherskobrodsku ve 30. a 40. letech

Ačkoliv je má práce zaměřena na kino, považuji za důležité popsat také jiné kulturní aktivity, které v době meziválečné a válečné nabízel Uherský Brod a okolí a jak byly tyto organizace poznamenány dobou, a to především z důvodu následného srovnání právě s Městským kinem. Krátce se podíváme také na společenskou situaci města v kontextu kultury. Tyto údaje nám budou sloužit k vytvoření jisté perspektivy týkající se následné komparace kulturních institucí, což se řadí mezi výzkumné otázky ohledně následného zhodnocení stěžejního postavení Městského kina. Následující kapitola by tedy měla být předvýzkumem k pozdějšímu zhodnocení popularity Městského kina ve městě.

Uherský Brod není příliš velké město, v roce 1930 byl počet obyvatel pouze necelých 6 000, ale rozvojem průmyslových oborů ve městě (zvláště České zbrojovky) se tento počet později až ztrojnásobil na 18 000 obyvatel. Navzdory tomu Uherský Brod nabízel i v době 30. a 40. let 20. století spoustu kulturních institucí a aktivit, které svým občanům poskytl využití ve formě zábavy i vzdělání. Jak jsem již zmiňovala, doba meziválečná a především pak válečná byla, co se týče kultury, problematická kvůli výše popsaným společenským a politickým událostem. Přesto lze říci, že město mělo již v té době kulturu více než bohatou. Podstatný byl především fenomén lidové

¹⁴ TIBITANZL, Jiří. *Panáčci na plátně*. Praha: Čs. filmový ústav, 1989. s. 24.

kultury, která se na Slovácku hojně vyskytuje a oslavuje dodnes. Dále bylo město poskytovatelem kulturních památek, muzea, menší divadelní a hudební scény a několika kin.

Za krátkou zmínku v oblasti kultury stojí jistě i populace uherskobrodských židů, kteří tvořili velkou část městského obyvatelstva a sami se postarali i o své vlastní kulturní dědictví. Považuji za důležité neopomenout tuto část uherskobrodské kulturní historie, jelikož židé ještě ve 30. letech tvořili nemalou část obyvatelstva města, zapadali tak i do jeho kulturní sféry a následky dalšího válečného vývoje utvořily také vliv na kulturní statistiky. Jak jsem již psala, Židé měli v letech okupace, krom jiného, zákaz vstupu do kin, což také zčásti vysvětluje jejich přítomnost v této práci. Počátky židovského osídlení ve městě spadají do 15. století. V průběhu staletí se počet židů ve městě měnil a vzrůstal až nad číslo 1000. Kolem roku 1900 zde bylo 825 židů z necelých šesti tisíc uherskobrodských obyvatel.¹⁵ Židovská kultura se objevovala například v architektuře, především v synagoze, která sloužila židovské náboženské obce a stávala v židovském ghettu. Obsahovala i stříbrné liturgické předměty a jiné cennosti, které však nacisti za okupace zabavili a synagoga jimi byla roku 1942 vypálena.¹⁶ Dalším kulturním obohacením židů pro město byl karneval, při němž se nosili kostýmy i masky a měl zábavný a kulturní charakter. Karneval se pořádal na počest židovskému svátku a byl veřejně přístupný.¹⁷ Ovšem nacistická hrůzovláda se stala svou těžce protižidovsky zaměřenou perzekucí těmto obyvatelům osudná. Židům tak byla postupně odepírána veškerá lidská práva, což nakonec šlo až k lednovým deportacím roku 1943, kdy byli všichni obyvatelé ghetta zavlčeni do nacistických vyhlazovacích táborů, kde zemřeli v plynových komorách.¹⁸

Pro kulturní život města mělo velký význam muzeum, které bylo znovuotevřeno již roku 1922, avšak oficiální státní otevření proběhlo až roku 1927. V roce 1932 byl pro muzeum vybudován nový sál a v dalších letech byly získány nové prostory pro muzejní knihovnu a archiv, v národopisném sále byly umístěny i legionářské sbírky,

¹⁵ TOMEČEK, Radek a Jan GAZDÍK a Alexandra ZPURNÁ. Uherský Brod očima dobových fotografií 1865-1945. Vyd. 1. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě: Město Uherský Brod, 2010. 413 s. ISBN 9788025460559, s. 342.

¹⁶ Tamtéž, s. 359-360.

¹⁷ Tamtéž, s. 373.

¹⁸ Tamtéž, s. 342.

později byl pro veřejnost zpřístupněn sál řemesel a rozděleny veškeré muzejní sbírky do nových fondů. Členové Společnosti později práci se sbírkami zúročili především na výstavě bratrských tisků a děl J. A. Komenského v roce 1935 a při spolupráci na Výstavě Slovácka v Uherském Hradišti v roce 1937. Následkem okupace veškerá propagační činnost muzea ustala. Nová německá správa města nařídila, aby byly předměty připomínající samostatnou československou činnost odstraněny a české nápisy nahrazeny německo-českými, proto jsou taky dodnes archiválie z válečného období psány oběma jazyky, což se týká také kinematografických podniků. V poválečném období se muzeum stalo střediskem kulturní, vědecké a výzkumné činnosti uherskobrodského regionu. Zároveň bylo roku 1944 Společností projednána změna názvu a muzeum neslo od poválečného období jméno Jana Ámose Komenského, uherskobrodského rodáka, jemuž byla pozornost věnována pochopitelně i za první a druhé republiky.¹⁹

Region je známý svou lidovou kulturou, která v těchto letech začala postupně zanikat, a mnohé nadšence to naplňovalo obavami o svéráznosti lidového uměleckého projevu. Proto byla v listopadu 1936 ustavena Lidová tvorba, družstvo umělecké besedy. Družstvo nemělo vlastní budovu a tak se výroba zpočátku soustředila na prodej výrobků, organizování výstav a pořádání přednášek. Vyráběly se upomínkové předměty, vyšívání ubrusy, pokrývky a jiné výrobky se slováckými ornamenty, o které byl zájem i v zahraničí. Prodávali se do mnoha evropských zemí a především do Ameriky, kde byla tvorba propagovaná uherskobrodskými krajany. Později tyto výrobky získaly řadu ocenění, mezi nimi byla například stříbrná medaile ze světové výstavy v Paříži roku 1937. O rok později měla Lidová tvorba již vlastní budovu i více zaměstnanců a výroba tak hojně pokračovala dál.²⁰ Lidovou kulturu zmiňují především z toho důvodu, že veškeré regionální instituce jsou paralelně provázány. Týká se to zároveň lidovýchovy, jež byla zařazena jako charakteristika repertoáru v některých kinech, třeba i Městského kina a utvářela tak i jeho postavení v regionu.

Poměrně bohatý repertoár nabízel Uherský Brod v hudbě. Zpočátku se jednalo o vokální a chorální zpěv, který do roku 1930 organizoval u Dominikánů dlouholetý varhaník J. V. Hauerland. Ten byl organizátorem hudebního života a učitelem zpěvu

¹⁹ Městský autorský kolektiv. Uherský Brod. 1. Brno: Blok, 1971, s. 259.

²⁰ Tamtéž, s. 260-261.

na reálce a vychoval téměř celou hudební generaci. Po něm založil v Uherském Brodě soukromou školu na reálce Emil Hába.²¹ Co se týče lidové hudby, tu pěstovala dvě tělesa: Městská dechová kapela, která hrávala na národních a státních slavnostech a pořádala koncerty na náměstích a Hudební sdružení pod vedením Ferdinanda Resky, jehož katolická orientace byla pokrokovou inteligencí přehlížena. Dále zde od roku 1926 působil Hudební spolek Dvořák, který vznikl se samostatného Dramaticko-hudebního sdružení. Jeho dirigentem byl F. Reska a spolek se v době okupace, především po roce 1945 rozrostl ve významné hudební těleso. Ovšem nejpopulárnějším brodským hudebním souborem bylo Sokolské pěvecké sdružení. O jeho vzestup se postaral ředitel Bohuslav Bordovský a po jeho smrti roku 1931 učitel Oldřich Halma. Sdružení se účastnilo celonárodních závodů a dostalo se na vysokou uměleckou úroveň. V dalších letech se ve sdružení vystřídala řada dalších ředitelů. Nakonec existoval v Uherském Brodě také pěvecký sbor v československém kostele a zpět pěstovala i Jednota mládeže církve československé.²²

Ve třicátých letech 20. století se v Uherském Brodě začala objevovat i řada divadelních souborů, z nichž mnohé měly pokrokový charakter. Scény a kabarety, které pořádala po první světové válce sociální demokracie a KSC u Kovaříků, provozoval ve třicátých letech pokrokový divadelní klub Kollár. Byla zde mimo jiné provedena i hra Voskovce a Wericha – Balada z hadrů. Další divadelní scénu vlastnil i Sokol, ta byla pokrokovější než orelská.²³

T. J. Sokol a T. J. Orel byla sdružení, která dominovala v Uherském brodě v tělovýchově. Avšak Sokol vedle cvičení věnoval pozornost i vzdělavatelskému a kulturnímu úsilí, zřídil dokonce loutkové divadlo, vytvořil pěvecké sdružení a pořádal akademie.²⁴ Mimo to zde bylo zřízeno i Kino Sokol, o němž se taky zmíním v následujících kapitolách. Za okupace byla sokolovna zabrána pro propagační činnost německých přistěhovalců a sympatizantů. Německá polní policie se na budovu soustředila už v prvních dnech okupace a v roce 1940 bylo nařízeno odstranit

²¹ Tamtéž, s. 261.

²² Tamtéž, s. 262.

²³ Tamtéž, s. 260.

²⁴ Tamtéž, s. 262.

pomník T. G. Masaryka před budovou a krátce na to, v roce 1941 se stává Sokol Německým domem po celou dobu války.²⁵

Velkou novinkou kulturního a společenského života se stalo v Uherském Brodě kino. Od roku 1920 zde fungovalo bývalé Školní kino, které se později změnilo právě na Městské kino, to se pro město stalo postupnými úpravami a zájmem obyvatel velkým zdrojem příjmů. Růstem počtu obyvatel však jedno kino nestačilo, a proto požádal o další koncesi zmíněný sokol, kde bylo promítání zahájeno roku 1930. Kino bylo v dalším roce přebudováno na zvukové.²⁶ Kinosály často sloužily také k oslavám a různým setkáním. V době okupace se však kina, stejně jako jiné instituce, musela podřizovat nacistickému režimu. Například oslava 350. výročí narození J. A. Komenského se v době protektorátů neobešla bez oficiální výzdoby ze známých nacistických symbolů. Tato slavnost byla uspořádána 29. 3. 1942 v sále Městského kina na popud proněmecky orientovaného brodského starosty Waldemara Hawranka, který sám zahájil vzpomínkovou sešlost v němčině.²⁷

Ačkoliv se některé informace z této kapitoly přímo nedotýkají tématu, jejich přítomnost v této práci pokládám za důležitou z důvodu celkového dokreslení společenské, politické i kulturní situace. Jak už jsem zmínila, zhodnocení těchto organizací bude podstatné v závěru práce, jež bude z části věnován taky posudku popularity Městského kina vzhledem k výše zmíněným kulturním institucím a jeho příspěvku do kulturní společnosti Uherského Brodu.

2.3 Kinofikace v českých zemích do roku 1945

Ještě před konkrétním výzkumem je nutné vysvětlit si obecné souvislosti kinofikace na českém území. Podstata této kapitoly tkví zejména v uvedení do kontextu a paralelní navázání na konkrétní téma práce. Kapitola přináší důležité srovnání statistických dat na celém území Československa, jež následně využiji i v porovnání kin na Uherskobrodsku, což je jedna ze stěžejních náplní této práce. Ještě před tím se

²⁵ TOMEČEK, Radek a Jan GAZDÍK a Alexandra ZPURNÁ. Uherský Brod očima dobových fotografií 1865-1945. Vyd. 1. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě: Město Uherský Brod, 2010. 413 s. ISBN 9788025460559, s. 391.

²⁶ Městský autorský kolektiv. Uherský Brod. 1. Brno: Blok, 1971, s. 260.

²⁷ TOMEČEK, Radek a Jan GAZDÍK a Alexandra ZPURNÁ. Uherský Brod očima dobových fotografií 1865-1945. Vyd. 1. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě: Město Uherský Brod, 2010. 413 s. ISBN 9788025460559, s. 391.

tedy krátce pozastavím nad celkovou kinofikací v českých zemích do roku 1945. Kapitola rovněž startuje výzkum takový, předchozí údaje byly významné z hlediska úvodu do tématu práce a následným naložením s daty, tato kapitola však přináší již subjektivnější informace za daného období.

První česká filmová projekce se uskutečnila již rok po historicky první projekci bratrů Lumièrů v Paříži, tedy roku 1896 v Karlových Varech. Zprvu se promítalo v západočeských lázeňských městech a později prostřednictvím kočovných biografů. V roce 1896 bylo na českém území celkem 23 kinematografických podniků (12 v Čechách, 10 na Moravě a 1 ve Slezsku).²⁸ Majitelé podniků, podobně jako například cirkusy či komedianti, putovali po městech a zavítali do každé obce, která měla přes 1000 obyvatel.

Původní obecnost (vyšší vrstva) se však rychle nabažilo obdobných filmů, jako „věčně projíždějících vlaků“ nebo „odchodů dělníků z továren“ a zájem o kino tak klesl. Později se však běžným divákem stal právě obyčejný občan z lidové vrstvy, čímž se kino stává zábavou masového a lidového charakteru, což trvá až do dnešní doby. Kolem roku 1902 se kinematografická produkce stává samostatnou a oprostuje se od jiných kočovných podnikání (cirkus, kouzelné divadlo, apod.). V následujících letech získává kinematografie na oblíbenosti a stává se pro diváky velmi atraktivní, díky tomu stále narůstá počet žádostí o udělení licence.²⁹

Atraktivita kinematografie je zapříčiněná vyčleněním z jiných druhů podnikání, přičemž se zachovává nesmrtelné vyprávění příběhů v kombinaci s cenovou dostupností. V období před první světovou válkou byla cena vstupného přibližně 40 haléřů, což je proti dnešním finančním nákladům na představení v kině opravdu nízká částka. Z toho taky vychází předpoklad popularity kinematografických podniků jako takových, a jelikož je popularita také jednou z výzkumných otázek, tak budu na atraktivitu kinematografie ještě odkazovat později.

Doba kočovných biografů trvá v našich zemích i v ostatních evropských zemích zhruba do roku 1906-1907.³⁰ V dalších letech přišla éra stálých biografů, které se

²⁸ PIŠTORA, Ladislav. Filmový návštěvníci a kina na území České republiky: Od vzniku filmu do roku 1945. *Illuminace*. 1996, 8(4), s. 35.

²⁹ Tamtéž, s. 36.

³⁰ Tamtéž, s. 37.

postupně technicky zdokonalovaly a modernizovaly ve všech směrech, stejně jako filmy. V roce 1914 triumfoval film po celém světě a byl všem dostupný a podnikatelům tak vynášel výrazný zisk.³¹ Po první světové válce panoval v kinech Americký film a tvořil velkou většinu promítaných filmů v Evropě. Od roku 1919 jsou k dispozici statistická data o počtu kin a v pozdějších letech i první údaje o návštěvnosti, počtu sedadel, atd.³² Jedná se o podstatné informace možné později aplikovat na statistická data, především pak ty z let 30. a 40. Přeskočím teď tedy do roku 1930, což je doba nástupu zvukového filmu.

Paralelně tedy navážu na předchozí informace a budu se krátce věnovat statistickým datům ohledně kinematografie ve společenském a historickém kontextu mezi lety 1930-1945. Zjištěná data budou přínosem z důvodu celkové představy dobové kinofikace a následným srovnáním s jinými regionálními kiny a konkrétně s Městským kinem. Společensko-historické okolnosti mající dopad na veškerá kina v našich zemích se samozřejmě odrážela i na uherskobrodských kinech, stejně jako na Městském kině.

Jak už jsem psala, tak období mezi lety 1930-1936 je dobou světové hospodářské krize. Ta se pochopitelně, kromě jiných druhů podnikání, odrážela i ve filmovém. Je to však i období nástupu zvukového filmu, který alespoň z části mírnil dopad krize na tento druh zábavy. Ze statistik vyplývá, že v říjnu 1929 bylo na území Čech a Moravy celkem 1319 biografů. Výrazně rozdílný počet kin bylo na Slovensku, kde jich ve stejné době bylo 151 a v roce 1939 pouze 153.³³ České země se tak kolem roku 1930 řadí mezi země s největším počtem kin v Evropě. Ve stejné době navštívil naše kina taky nejvyšší počet diváků za celou dobu od vzniku filmu. V roce 1930 představuje návštěvnost v celé republice 92 milionů diváků. Ovšem následky krize se toto číslo v následujících pěti letech dočkalo poklesu, v roce 1935 se zastavilo na 64 milionech, což je téměř třetinový pokles. Úbytek diváků však nemá na svědomí pouze hospodářská krize, ale i zmíněný kontingentní systém.³⁴ V roce 1931 bylo všem kinematografickým podnikům, včetně Městského kina v Uherském Brodě, dáno ustanovení, že počínaje rokem 1932 mají majitelé kinematografických licencí

³¹ Tamtéž, s. 39.

³² Tamtéž, s. 40.

³³ Tamtéž, s. 42.

³⁴ Tamtéž, s. 43.

povinnost předvést každoročně ve svých kinech nejméně 8 celovečerních programů sestavených výlučně z filmů domácí výroby. Za účelem kontroly takových požadavků bylo nařízeno předkládání ročních výpisů o představeních předchozího roku.³⁵

Tabulka 1 Počet kin a diváku v letech 1930-1937

Rok	Počet kin	Z toho zvukové	Počet diváků (mil)
1930	1817	148	92,10
1935	1833	1343	63,65
1937	1850	1720	84,45

Zdroj: Ladislav Pištora: Filmový návštěvníci a kina.

Z tabulky je patrné, že následkem krize není pokles diváků doprovázen poklesem počtu kin, těch naopak každým rokem přibývá. Zároveň je zřejmé, že koncem hospodářské krize v roce 1935 návštěvnost opět stoupá a roku 1937, tedy v době po krizi, se vrací do normálu. Spolu s tímto vzrůstem postupně roste v biografických zařízeních i počet sedadel. Rovněž si lze povšimnout, že v roce 1937 jsou již téměř veškeré biografy zvukové, u zbytku se většinou jedná o malá kina v obcích, která ještě promítají ostatky němých filmů.³⁶

Od roku 1937 máme první přesné statistické údaje, které uvádějí, že konkrétně v Českých zemích byla návštěvnost 78 milionů. S počtem 80 milionů diváků za rok v celém Československu se naše země opět řadí do špičky v evropských zemích, co se oblíbenosti kinematografie týče.

³⁵ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, Fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 701, Kart. 938, Kinematografické podniky.

³⁶ PIŠTORA, Ladislav. Filmový návštěvníci a kina na území České republiky: Od vzniku filmu do roku 1945. *Illuminace*. 1996, 8(4), s. 44.

Tabulka 2 Statistické údaje za rok 1937

Území	Kina		Z toho				Počet předst.	Počet návšť. (tis)
	Celkem	Počet míst	Kina zvukové	Počet míst	Kina němé	Počet míst		
České země	1642	535,3 tis.	1521	516 tis.	121	19 323	374,6 tis.	77 940

Zdroj: Ladislav Pištora: Filmový návštěvníci a kina.

Z tabulky jsou znatelné údaje za rok 1937, což jsou také poslední známé předmnichovské údaje. Odstoupením našeho pohraničí Německu došlo k omezení počtu kin na našem území. Jejich počet v německy osídlených oblastech činil 497 a souběžně s tím tak ubylo i návštěvníků. Tohle všechno, spolu s výraznými změnami ve skladbě uváděných filmů, vedlo roku 1939 k poklesu zájmu o filmová představení asi o 10 milionů, tedy zhruba o 15%. Takže návštěvnost v tomto roce činila necelých 55 milionů.³⁷ Roku 1939 začala kinematografickým podnikům chodit ustanovení, která zakazovala promítání filmů určité národnosti, konkrétních filmů nebo také filmových pasáží. Například dne 31. března 1939 přišlo ustanovení, které za žádných okolností nedovolovalo promítání filmů ze sovětského Ruska, dále i filmy, které nebyly plně v souladu s tehdejšími poměry nebo měly nějaké protiněmecké tendence. Mezi prvními zakázanými filmy byly například snímky: *Svět patří nám*, *C. a K. polní maršálek*, *Hej rup!* a spousta dalších. Počet zakázaných filmů takto v průběhu následujících měsíců razantně nabývalo. V září tohoto roku byly staženy také veškeré anglické a francouzské filmy.³⁸

Koncem roku 1939 však návštěvnost začala opět stoupat, což pokračovalo také v dalších letech. Tento fenomén je opět podporován také vzrůstem počtu kin i sedadel.³⁹ Touha po odpočinku a chvilkovému zapomenutí na válku zapříčinila od roku 1942 velký růst návštěvnosti, v čemž hrály roli také české filmy, které svými náměty upevňovaly národní sebevědomí, nebo obsahovali dokonce protinacistický

³⁷ Tamtéž, s. 45.

³⁸ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, Fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 701, Kart. 938, Kinematografické podniky.

³⁹ PIŠTORA, Ladislav. Filmový návštěvníci a kina na území České republiky: Od vzniku filmu do roku 1945. *Iluminace*. 1996, 8(4), s. 45.

podtext. Z období druhé světové války jsou k dispozici opět podrobné statistické údaje.

Tabulka 3 Počet kin a diváků v letech 1939-1944

Rok	Počet kin	Počet sedadel	Návštěvníci (mil.)
1939	1101	357,6	54,7
1940	1181	381,2	62,9
1941	1157	377,4	65,6
1942	1181	424,9	75,8
1943	1195	434,4	93,5
1944	1244	444,2	127,2

Zdroj: Ladislav Pištora: Filmový návštěvníci a kina.

Nejzřetelnější změna v této statistice je jistě počet návštěvníků, který v roce 1944 činil až 127 milionů diváků, což je nejvyšší počet návštěvníků, který byl do té doby vůbec naměřen. Od začátku druhé světové války tak počet diváků vysoce stoupl.⁴⁰ Dělo se to především díky kinům v obcích a malých městech, kde se hrály zvláště české filmy, což je také případ Uherského Brodu. V menších městech nebyl tak zřetelný německý tlak ohledně nasazování povinných německých filmů, což byl případ velkých měst, například Prahy, kde návštěvnost nerostla tak rychle. Tam také navštěvovali kina převážně Němci. Dalším výrazným údajem je počet kin, jehož růst se posouval neustále kupředu a v roce 1945 činil počet kin na území Protektorátu téměř 1500, i přesto, že repertoár zřetelně ovládl německý film namísto diváky preferovaných amerických a českých filmů, které byly stěžejní v prvních letech okupace.

Válečné období samozřejmě nelze považovat za normální, jelikož bez války by se kinematografie, která tak byla závislá na politických, hospodářských a společenských podmínkách, jistě vyvíjela naprosto rozdílně. Tímto způsobem na ni působila řada faktorů, jako je postupné znehodnocení naší měny a neschopnost utrácet peníze, kontroly v sociálních a kulturních zařízeních a z velké části také zavření všech

⁴⁰ Tamtéž, s. 46.

divadel v roce 1944. I přes veškeré tyto činitele si návštěva kin uchovala svoji oblibu ve formě zábavy a nadále byla součástí naší každodenní reality.⁴¹

⁴¹ Tamtéž, s. 47.

3 Kina ve správě města Uherský Brod ve 30. a 40. letech

Ve 30. a 40. letech 20. století fungovalo 14 kin, která patřila pod správu města Uherský Brod. Konkrétně to byla tato kina: Kino Sokol v Bojkovicích, Kino Orel v Bylnici, Kino Sokol ve Slavičíně, Kino Sokol v Luhačovicích, Kino Květná - Strání, Léčební komise včetně kina v Luhačovicích, Kino Sokol v Brumově, Kino Sokol v Uherském Brodě, Kino Orel ve Vlčnově, Nezávislá Jednota čl. Legionářů a kino v Nivnici, Kino Sokol ve Valašských Kloboukách a konečně Městské kino v Uherském Brodě, o kterém především tato práce pojednává. Kino Orel ve Valašských Kloboukách a kino okresní sdružení katolické Omladiny československé také patřila pod správu města a byla označena jako kočovný kinematografický podnik v politickém okrese Uherský Brod.

3.1 Statistická data kin ve správě Uherského Brodu

Tato kapitola se bude věnovat zjištěným statistickým datům, přičemž budu pomocí tabulek porovnávat tato kina s Městským kinem v Uherském Brodě v dostupných směrech, které jsou pro výzkum podstatné, a které pomohou objasnit popularitu Městského kina v závislosti na době a jiných podnicích. Cílem této kapitoly je tedy objasnění otázky: *Jak si vedlo Městské kino v porovnání s jinými regionálními kiny pod správou města Uherský Brod?* Budu předkládat tabulky statistických údajů především za roky, které vykazují jisté výsledky, a ze kterých je možné vyvodit určité závěry. Zároveň se v následujících údajích budou odrážet informace z předchozích kapitol, především pak ze statistik celonárodního měřítka.

Ačkoli v některých případech jistá data bohužel chybí, budu se snažit o co nejpřesnější analýzu, která poskytne účelový přehled o podstatných informacích. Součástí toho budou také historické souvislosti dokreslující statistiky a okolnosti možného dopadu na jejich výsledky. Ze záznamu není přímo zřetelný počet návštěvníků, to se však odráží na počtu promítání týdne, což známo je. Za účelem dodržení chronologie budu postupovat podle časového pořadí. Jelikož v roce 1930 ještě neexistovala většina kinematografických podniků, která se řadí do správy města Uherský Brod, a zajímavá data jsou dochována až od roku 1932, rozhodla jsem se začít tímto datem, respektive rokem 1933, kdy probíhalo vyhodnocování za předešlý rok.

3.1.1 Období mezi lety 1933-1938

V této kapitole se zaměřím především na data z let 1933-1935, k nimž existuje největší počet archiválií a spisů. Jedná se tedy o dobu zmíněné Hospodářské krize, výsledky tak nejsou nijak markantní a stoupat začnou až později. Veškerá kina musela posílat okresnímu úřadu takzvaný „přípis“, ve kterém stál název podniku, majitel licence, datum platnosti licence a číslo zemského úřadu v Brně, kterým byla licence prodloužena či udělena, schválené prodloužení licence, odpovědný zástupce a konečně počet sedadel a promítání týdně. Podle těchto výpisů lze vytvořit následující statistiku kin ve správě města Uherský Brod.

Tabulka 4 Statistické údaje kin ve správě města Uherský Brod v roce 1933

Kinematografický podnik	Počet promítání týdně	Počet sedadel
Sokol Uherský Brod	2-3	368
Městské kino Uherský Brod	2-3	330
Orel Vlčnov	1	308
Sokol Luhačovice	1-3	305
Léčeb. Kom. Luhačovice	-	294
Sokol Slavičín	1	252
Jed. čl. Legionářů Nivnice	1	195
Sokol Brumov	2 za měsíc	192
Sokol Bojkovice	1	160
Sokol Val. Klobouky	1-2	157
Kino Strání - Květná	1	146
Orel Bylnice	1-4	100
Sdruž. katol. oml. UB	Kočovné kino	
Orel Val. Klobouky	Kočovné kino	

Zdroj: Vlastní zpracování za základě archivních materiálů

Tabulka předkládá seznam tehdejších biografů ve správním obvodu okresního úřadu v Uherském Brodě podle stavu ze dne 1. ledna 1933. Tato statistika je tedy známá za rok 1932. Podle těchto dat seřazených chronologicky podle počtu sedadel se první umístil Sokol v Uherském Brodě a hned za ním právě Městské kino. Obě však disponují stejným počtem odehraných filmů týdně a to 2-3. Dá se říci, že jejich

výsledky jsou téměř totožné. Ostatní kina se počtem sedadel liší, ovšem počet odehraných filmů je u většiny kin, až na výjimky, zhruba 1 týdně. Počet filmů týdně chybí pouze u Lázeňského kina v Luhačovicích, kde probíhala roku v těchto letech rekonstrukce, z jejíhož důvodu kino nehrálo. Díky rekonstrukci se však na konci roku 1933 změnil v tomto kině počet sedadel na číslo 232.

Když zároveň porovnáme tabulku z předchozí kapitoly, kde jsou podrobná statistická data za rok 1937 (bohužel dřívější nejsou) s touto tabulkou a vydělíme počet míst počtem kin v českých zemích, zjistíme, že průměrný počet sedadel na jedno kino byl 326 míst. Do toho jsou započítána samozřejmě jak velká, tak malá kina. Připomínám, že se jedná o průměr z roku 1937, takže v roce 1933 byl počet sedadel nejspíš daleko menší. Z toho všeho vyplývá, že Městské kino v Uherském Brodě s počtem 330 sedadel patřilo v roce 1933 k těm větším a rozvinutějším kinematografickým podnikům, které ze všech porovnávaných kin mírně překonávalo pouze Kino Sokol v Uherském Brodě. Pořadí se ke konci roku 1933 nezměnilo, v Městském kině však proběhlo zvýšení počtu sedadel na číslo 354, a tak se jeho průměr v celonárodním měřítku ještě zvýšil, stále ho však překonávalo Kino Sokol s počtem 368 sedadel. Na základě zde zjištěných údajů lze dedukovat, že Městské kino bylo pro návštěvníky Uherskobrodská jedno z těch atraktivnějších a populárnějších, alespoň tedy v těchto letech.

Co se ještě týče odehraných filmů týdně (2-3), upřesním týdenní rozvrh. Ze zprávy o prodloužení licence Městského kina ze dne 12. prosince 1933 je zřejmé, že kino hrálo pravidelně v sobotu i v neděli a každý druhý týden ve středu nebo ve čtvrtek v dohodě s brodským kinem Sokol. Mimo to hrálo také ve svátky a den před svátkem, přičemž ve všední den se konalo jedno představení a v neděli a ve svátky dvě. Dále pořádalo kino nepravidelně po dohodě se školami kulturně výchovné představení.

Další zajímavá statistická data dle stavu ze dne 1. ledna 1934 se týkají opět počtu filmů týdně a sedadel. Uvádím je zde především z důvodu ukázky postupných změn, které se stačily odehrát za rok 1933.

Tabulka 5 Statistické údaje kin ve správě města Uherský Brod v roce 1934

Kinematografický podnik	Počet promítání týdně	Počet sedadel
Sokol Uherský Brod	2	368
Městské kino Uherský Brod	2-3	354
Orel Vlčnov	11 za rok	308
Sokol Luhačovice	1-3	305
Léčeb. Kom. Luhačovice	-	232
Sokol Slavičín	1	252
Jed. čsl. Legionářů Nivnice	1	195
Sokol Brumov	2 za měsíc	192
Sokol Bojkovice	2	160
Sokol Val. Klobouky	1	157
Kino Strání – Květná	1	146
Orel Bylnice	8 za rok	100
Orel Val. Klobouky	Kočovné kino	

Zdroj: Vlastní zpracování na základě archivních materiálů

V roce 1934 je situace v počtu sedadel téměř stejná. Jelikož však u většiny kin počet hraných filmů týdně kles, krom kina v Bojkovicích narůstajícího na 2 filmy, dostává se Městské kino v počtu odehraných filmů do čela tabulky. Především pak z důvodu poklesu počtu představení u konkurenčního kina Sokol v Uherském Brodě na 2 filmy týdně. Jak jsem již poznamenala v předchozích kapitolách, toto období je dobou hospodářské krize, která způsobila pokles návštěvnosti a tak i celkového promítání. Městské kino však v počtu hraných filmů neklesá, právě naopak. Z tabulky zároveň vyplývá, že kočovné kino Okresního sdružení katolické omladiny československé zrušilo svůj provoz.

Na konci tohoto roku zůstávají poměry stejné, ovšem u kin v Uherském Brodě se stav změnil. Ze zprávy dne 31. prosince 1934 hraje Kino Sokol stále dvakrát týdně, a to v sobotu a v neděli. Ovšem v Městském kině se hraje ve středu, ve čtvrtek, v sobotu a v neděli každého týdne. Zároveň je-li v týdnu svátek, hraje se i ten den navíc. Pravidelně se tedy promítá 4x týdně. Městské kino tak v tomto roce promítáním dalece překonává ostatní kina v Uherském Brodě. Kvůli neustálému nárůstu počtu

představení týdne lze tedy předpokládat, že Městské kino bylo postupně žádanější a navštěvovanější. V následujícím roce, tedy 1935, se poměry nijak zvlášť nezměnily a statistika zůstává stejná.

Bohužel mezi lety 1936-1937 chybí statistická data a výkazy z kin ve správě Uherského Brodu. Za rok 1938 je však znám seznam kin s informacemi ohledně odehraných kin domácí výroby, přičemž se tato data oproti stejné tabulce z roku 1933 razantně změnila. V rámci této problematiky, která mírně vybočuje, předložím další údaje, které jsou paralelně s předešlým výzkumem k dispozici.

V předchozí kapitole jsem se zmiňovala o předkládání výnosů od roku 1932 ohledně splnění podmínky o odehrání nejméně 8 filmů domácí výroby. V těchto zprávách musely být uvedeny kalendářní dny, ve kterých se konala představení, jméno filmu, resp. filmů tvořících celý program představení, jméno a sídlo výrobce filmů, délka filmu v metrech, byl-li film mládeži přístupný, resp. kulturně výchovný a údaj, v jakém časovém období mění kino své programy. Spolu s těmito informacemi se odesílaly také otisky plakátů k filmům, jimiž bylo každé představení vyhlášeno. V tomto případě jsem dle těchto výnosů mohla vytvořit statistiku všech kin ve správě města Uherský Brod ohledně splnění této podmínky. Předkládám tedy údaje za 3 různá léta: 1933, 1938 a 1940.

Tabulka 6 Počet promítaných filmů domácí výroby u kin v regionu Uherského Brodu

Kinematografický podnik	Počet promítaných filmů domácí výroby		
	1933	1938	1940
Sokol Uherský Brod	11	18	27
Městské kino Uh. Brod	10	28	30
Orel Vlčnov	7	-	-
Sokol Luhačovice	20	28	35
Léceb. Kom. Luhač.	-	-	-
Sokol Slavičín	6	17	43
Jed. čsl. Legionářů	7	-	-
Sokol Brumov	6	17	27
Sokol Bojkovice	13	29	33
Sokol Val. Klobouky	17	22	37
Kino Strání - Květná	5	17	25
Orel Bylnice	9	3	-
Orel Val. Klobouky	2	-	31

Zdroj: Vlastní zpracování na základě archivních materiálů

Ačkoliv podle celonárodních statistik počet návštěvníků od roku 1933 do 1940 spíše klesal, neodráželo se to na počtu promítaných domácích filmů. Z údajů zároveň vyplývá, že spousta malých kin si v těchto letech procházela jistou zkouškou, a proto musela být některá uzavřena nebo se v nich alespoň dočasně nepromítalo. Navzdory tomu si ostatní kina zjevně utužovala svou pozici, což lze dedukovat z postupného růstu promítaných domácích filmů postupem znázorněných let. Tento fenomén je současně podporován zmíněnými fakty ohledně předválečných a válečných konfliktů, které se tolik neodrážely na kinech v obcích a malých městech. Daly tak prostor českým filmům, u kterých rostla u české populace obliba. Městské kino, které je pro nás přece jen stěžejní, patří v tabulce k těm větším kinematografickým podnikům, přesto je v této statistice průměrné. Důležité však je, že splňuje podmínku 8 odehraných domácích filmů. Musíme však mít na vědomí, že promítání domácích filmů kolem roku 1939 zvedlo i několik dalších faktorů, které jsem již popisovala v předešlé kapitole.

3.1.2 Období mezi lety 1939-1945

V této kapitole představím opět několik statistik, které vykreslí změny v situaci kinofikace na Uherskobrodsku během 2. světové války. V začátcích tohoto období jsou dokonce k dispozici přehlednější výkazy kinematografických podniků, kdy jsou nejprve podána data podniku a v příloze přidán seznam domácích filmů se všemi náležitostmi, které jsem již kvůli přehlednosti zařadila do předešlé kapitoly. Od 1. ledna 1942 však, bohužel pro nás, odpadla všem kinematografickým podnikům povinnost vést záznamy o všech předvedených filmech.

S nástupem roku 1939 přichází také válečná léta a okupace Československa. To následují určité problémy a povinnosti, kterými se veškeré kinematografické podniky musely řídit. Komplikuje se například ukládání či prodlužování kinematografických licencí, které musejí být nově schváleny říšským úřadem. Dále jsou všechny žádosti a výpisy povinně psány jak českým, tak německým jazykem.⁴² Zároveň je přísnější dohled na odesílání výkazů ohledně dat týkajících se kin a předkládání filmů domácí výroby, jenž musejí být odeslány zároveň a v pořádku. Kromě toho bylo dáno sestavení programu z krátkého filmu a hlavního celovečerního filmu, současně také ceny vstupného byly stanoveny na nejméně 3 Kč. Jak jsem již zmiňovala, od roku 1939 přichází vlna oběžníků se seznamy zakázaných filmů, kromě snímků protiněmeckých, či filmů ukazujících československou armádu, jsou zakázány také veškeré filmy, na kterých jakkoliv spolupracovali židé. Židům byla současně zakázána návštěva všech kin v Čechách i na Moravě a kina musela své vchody a pokladny dokonce opatřit zasláním dvojjazyčným nápisem „Židům vstup zakázán“. Jelikož již víme, že uherskobrodskou populaci tvořila z podstatné části židovská komunita, i tato nařízení měla vliv na kina ve městě. Předešlá kapitola o statistikách celostátních ukázala, že v roce 1939 poklesl zájem o návštěvu kin, který však již koncem roku, jak již bylo řečeno, začal opět narůstat, což pokračovalo také během války.

Kvůli poklesu návštěvnosti v roce 1939 přeskočím k údajům o následujícím roce, tedy 1940, které jsou již výraznější a vůči datům předešlým vykazují znatelnější změny.

⁴² Viz příloha č. 5

Tabulka 7 Statistické údaje kin ve správě města Uherský Brod v roce 1940

Kinematografický podnik	Počet promítání týdně	Počet sedadel
Sokol Luhačovice	Mimo sezónu 1-2, v sezoně denně	384
Sokol Uherský Brod	4-5	368
Městské kino Uherský Brod	4	354
Orel Val. Klobouky	2	296
Sokol Slavičín	1	252
Sokol Brumov	1	192
Sokol Val. Klobouky	1-3	152
Kino Strání – Květná	2	146
Sokol Bojkovice	2-3	145
Orel Bylnice	-	100

Zdroj: Vlastní zpracování na základě archivních materiálů strana 13

Výrazné změny vykazují kinematografické podniky jak z počtu hraných filmů týdně, tak i z počtů sedadel. Dokonce tři kina následkem válečných poměrů, které následovalo zavírání nejen kinematografických podniků, přerušila svůj provoz, přičemž některá z nich se k němu vrátila po válce. Ostatní však nejspíš díky nárůstu počtu diváku nabyla popularizace a zvedla tak své statistiky. Jedná se o období stálých kin a kočovná kina tak buď ruší svůj provoz, nebo se usazují v budovách, což je případ i kina Orel ve Valašských Kloboukách, které nyní dosahuje i vysokého počtu míst. Kino Orel v Bylnici v roce 1940 nebylo v provozu, proto zde údaje chybí. Nejzřetelnější změnu prodělalo Kino Sokol v Luhačovicích, které svou změnou počtu míst na 384 a vysokým počtem promítaných filmů překonalo obě kina v Uherském Brodě. Počet míst ze změnil i u dalších kin a množství hraných filmů se zvedlo téměř u každého kina. Válečná léta a obliba kinematografie tak zbylým kinům svým způsobem prospěla v jejich rozkvětu.

Současně zavření několika regionálních kin pravděpodobně doprovází zlepšení celkové statistiky u ostatních podniků, jelikož se stálý diváci zrušených kin uchylují k těm fungujícím, čímž se u nich zvedá jak návštěvnost a potřeba nárůstu sedadel, tak i zvýšení počtu hraných filmů týdně. Mezi ně patří i právě Městské kino, které si nadále udržuje svoji pozici čtyř promítání týdně, i když jej brodský Sokol svým

počtem v tomto roce překonal. Přesto však stále patří k těm navštěvovanějším a více prosperujícím podnikům mezi kiny na Uherskobrodsku.

Následující válečná léta tedy mnohá kina přerušila svoji činnost, ale u ostatních se naopak návštěvnost, díky důvodům popsaným výše, zvedla. Přesto se však většina archiválií z tohoto období týká především zákazů a nařízení, která si válečná doba vyžadovala. Kromě neustálého zakazování pro tehdejší společenské poměry nevhodných filmů nebo cenzury se archiválie hemží také příkazy z počátku 40. let ohledně příplatků na každou vstupenku pro sociální účely nebo se dokonce roku 1945 úplně zakázalo vytápění kin, jelikož zásoby uhlí musely být po ruce. Většina těchto nařízení má na svědomí právě zmíněné Českomoravské filmové ústředí.⁴³

⁴³ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, Fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 701, Kart. 938, Kinematografické podniky.

4 Uherskobrodská kina

Jak už víme, v Uherském Brodě se ve 30. letech nacházela dvě kina: Kino Sokol a Městské kino. Stěžejním kinem pro tuto práci je samozřejmě Městské kino. Poněvadž však mají tato kina společnou historii a jejich činnost fungovala paralelně, je v této kapitole potřeba přiblížit si nejen Městské kino, ale i Kino Sokol. Nebudu však popisovat historii kina Sokol jako takového, což by podle mě bylo zcestné, a popíšu pouze ty společné souvislosti, které napomohou pochopení podstaty konkurence a problematice jejich soužití s následným srovnáním těchto kin za účelem zodpovězení si výzkumné otázky, která vznikla z těch předešlých a dokresluje konkrétnější bádání, které vychází z předešlých kapitol. Tato otázka zní: *Jak si vedlo Městské kino v porovnání s konkurenčním Kinem Sokol v Uherském Brodě?* Zjištění skutečnosti této problematiky by mohlo zaobalit a zakončit tak bádání ohledně postavení Městského kina vzhledem k ostatním kinům pod správou města Uherský Brod. Předtím je však nutné popsat si historii Městského kina alespoň okrajově ve snaze najít zároveň informace související se zodpovídáním následných otázek, přičemž jedna z nich se přímo týče historických okolností Městského kina v Uherském Brodě.

4.1 Městské kino v Uherském Brodě

Tato kapitola se věnuje již přímo Městskému kinu v Uherském Brodě. Pro získání kompletních dat ohledně kinematografického podniku krátce popíšu i historii před dobou zkoumání, respektive okolnosti vzniku kina. Vylíčení těchto souvislostí má především uvést čtenáře do kontextu celkové problematiky fenoménu Městského kina ještě předtím, než se zaměřím na dobu po roce 1933. Poté pro komplexní zhotovení historie Městského kina popíšu několik stěžejních složek, kterým se budu věnovat.

4.1.1 Okolnosti vzniku kina

Počátky nápadu provozovat v Uherském Brodě kinematografický podnik sahají až do roku 1917, o čemž se ještě zmíním později. Žádost o udělení licence a stavebního povolení předložila Městská rada v Uherském Brodě již 8. prosince 1921. Jednalo se o projekt adaptace pravého křídla bývalého zámku Velkostatku uherskobrodského,

jež mělo být upraveno k provozování kinematografických představení. Rada si prostory pronajala dokonce na nadcházejících 30 let a padla současně žádost o provozování taktéž divadelních představení ve stejném sále, od čehož bylo následně upuštěno. Z počátku mělo kino disponovat 255 sedadly, přičemž se měla zřídit ještě galerie se 130 místy ke stání. Během následujícího roku probíhala různá řízení a schvalování a počet míst k sezení i ke stání se tak měnil. Konečný stav pro počet míst byl nakonec ustálen na 294 sedadel a 60 míst ke stání. Později se do kinosálu ještě přidělalo dalších 36 sedadel, což dává dohromady, jak již víme, 330 sedadel, kterými kino původně disponovalo.

Městská rada se v případě udělení licence zavázala k předvádění snímků lidovými charakteru, což mělo následně pozitivní dopad na celý podnik. Městskému kinu byl rovněž stanoven požadavek ohledně školních představení, které se měly konat dvakrát měsíčně, což však městská rada byla nucena snížit na jeden film měsíčně, z důvodu finančního deficitu. Režijní výlohy na jedno představení čítaly nejméně 250 korun, přičemž za školní představení byl zisk pouhých 70 korun. Podnik však stejně hrál každou neděli snímky dětem přístupné a poučné. V tomto roce, tj. 1923, kino hrálo čtyřikrát týdně, což je podle předchozí kapitoly, kde jsou srovnávány statistická data i ohledně těchto údajů, vysoký počet představení. Přesto však městská rada slovním spojením „*pouze 4 představení týdně*“ ukázala průměrnost tohoto počtu. Z druhé kapitoly o historii víme, že v období před Hospodářskou krizí, bylo Československo nejlépe se rozvíjející zemí Evropy, což platí také pro kinematografické odvětví, rovněž vznikala spousta nových biografických podniků, které se dále rozvíjely.

Městské kino tedy svou činnost zahájilo roku 1922, majitelem byla Městská rada a zástupcem provozování pak JUDr. Jan Renner, který byl v té době zároveň starostou města.⁴⁴

4.1.2 Městské kino v Uherském Brodě v letech 1933-1945

Následující kapitola bude rozdělena do několika podkapitol, které budou zvlášť popisovat jednotlivé složky, které sama považují pro dokreslení subjektivnějšího

⁴⁴ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, Fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 702, Kart. 941, Městské kino.

obrázku o Městském kině za důležité. Tyto údaje budou zároveň prospěšné pro následující kapitolu. Konkrétně se jedná o podkapitoly ohledně zmíněné budovy bývalého zámku, kde Městské kino stálo, správu organizace neboli zaměstnanci kina a finanční údaje o kině, u kterých budu vycházet taky z ročních výkazu a směru zisku a nakonec se zaměřím i na dramaturgii kina v obecném hledisku. V rámci tohoto popisu se budu snažit o co nejskromnější přiblížení, aby se z podstaty práce příliš nevybočovalo, přesto však nemohu opomenout důležitost těchto informací.

4.1.2.1 Budova bývalého zámku

Jak jsem již psala, počátky kinematografie v Uherském Brodě spadají do roku 1917, respektive 1918, kdy byla podána žádost o vybudování kina v tělocvičně v budově obecných a měšťanských škol, kde mělo stát zmíněné Školní kino. V roce 1920 však Školní kino převzala Městská rada a začalo se tak mluvit o Městském kinu. Svěření Školního kina Městské radě a neprodání do soukromých rukou bylo provedeno z důvodu pokračování lidového a vzdělávacího charakteru kina, ne tedy výdělkářského. Město chtělo původně pro kino postavit novou budovu, byl však podán návrh o zabrání tzv. „starého Baráníku“ v uherskobrodském Zámku na pravé straně. Výhody plynuly především ze snadnější výstavby, cenové atraktivity a brzkého provedení. Začalo se tedy s výstavbou sálu Městského kina v pravém křídle budovy panského zámku. Rozpočet za veškeré stavební práce činil 173 214,82 Kč a stavitelem byl Karel Málek z Uherského Brodu.

Historie budovy spadá již do 13. století, konkrétně do dob Přemysla Otakara II., kdy byl vybudován původně hrad pro pobyty panovníků, například i Karla IV. Roku 1512 byl opuštěn a začal chátrat a v 17. století byl dokonce zdevastován Švédy. Počátkem 18. století zde postavili Kounicové⁴⁵ barokní lovecký zámeček Baráník. Dnes je celý bývalý zámecký komplex muzejními budovami, jejichž součástí jsou také dvě bašty z 16. století, městské hradby se zámeckou bránou ze 13. století a muzejní dostavba z let 1931-1947.⁴⁶ Městské kino tedy bylo vystavěno v roce 1922 právě v zámečku

⁴⁵ Kounicové byli starý českomoravský rytířský a později panský šlechtický rod. V 16. století získal Uherský Brod Jan z Kunovic a postavili Panský dům, který sloužil ke správním účelům Kouniců až do jejich vymření roku 1922, kdy jej koupilo město a dnes slouží ke kulturním účelům. Roku 1611 koupil město Oldřich z Kounic. Kounicové, i když vlastnili město a jeho privilegia, v něm nesídlili, čímž ho odsoudili do role periferie a začalo ztrácet na svém hospodářském a kulturním významu.

⁴⁶ Zámek Uherský Brod. Hrady.cz [online]. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=1426&PARAM=11&tid=3255&pos=800>

Baráníku, konkrétně v hospodářské budově ve východní části bývalého předsunutého opevnění známé taky pod názvem Panská jízdárna, což je dnes budovou Domu dětí a mládeže.⁴⁷ To všechno je nyní součástí uherskobrodského Muzea Jana Ámose Komenského, o kterém jsem již krátce hovořila ve druhé kapitole této práce. Ve 30. letech byla součástí komplexu také hradba, která byla zbourána roku 1935 z důvodu rozšíření přilehlé budovy Městského kina.⁴⁸ Za dob druhé světové války se celá budova setkala se značným poškozením způsobeným válkou a konkrétně v roce 1945 utrpěla budova škody i při osvobození Uherského Brodu Rudou armádou. Z dobových fotografií jsou patrná především poškození na fasádě budovy.⁴⁹

4.1.2.2 Správa organizace kina

Nyní se budu krátce věnovat organizaci Městského kina, tzn. jak jeho správě z hlediska členů, tak i finanční. Tato podkapitola má v rámci výzkumné otázky, která obsahuje historický popis Městského kina, představit podstatnou část dějin kina, která obsahuje zaměstnance a pak finanční hospodaření podniku, které může dopomoci taky k vyjádření se ohledně jeho postavení ve městě.

Již název Městské kino napovídá, že se nejednalo o soukromý podnik, ale kino pod správou města Uherský Brod, které provozovalo podnik ve vlastní režii a na vlastní účet. Ve třicátých letech členové kina pracovali bezplatně a poplatky se platily pouze za čištění, donášení a odnášení filmů. Tyto poplatky nebyly vždy stejné a jejich výše se měnila v závislosti na vykonané práci. Majitelem licence bylo tedy zastupitelstvo města Uherský Brod a zodpovědným zástupcem byl tehdejší starosta města Jaroslav Lužný. Roku 1933 byl podán návrh na změnu odpovědného zástupce ve prospěch Jana Huláka, městského důchodního. Další změny proběhly roku 1939, kdy se namísto Jana Huláka, stal zástupcem kina asistent městského úřadu v Uherském Brodě a později i městský důchodní, Eduard Mališka, který jim zůstal až do konce války.

Kino zaměstnávalo převážně válečné poškozence postižené první světovou válkou. Jedním z nich byl i válečný invalida Josef Vodák, který v kinu pracoval od začátku

⁴⁷ TOMEČEK, Radek a Jan GAZDÍK a Alexandra ZPURNÁ. Uherský Brod očima dobových fotografií 1865-1945. Vyd. 1. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě: Město Uherský Brod, 2010. 413 s. ISBN 9788025460559, s. 63.

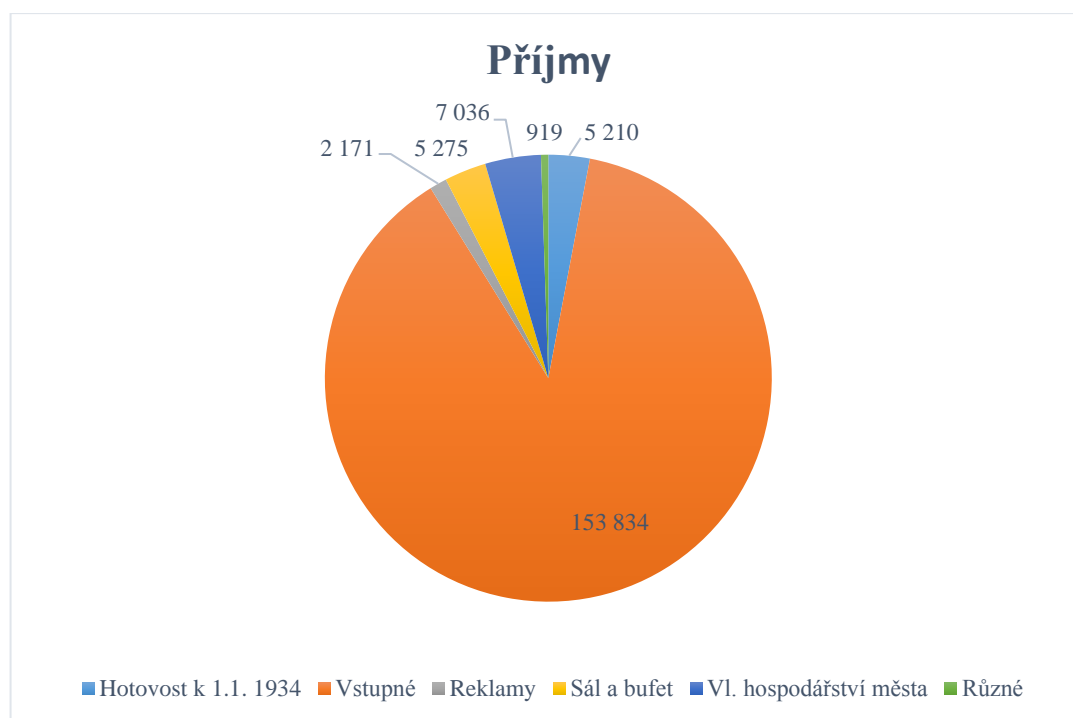
⁴⁸ Tamtéž, s. 68.

⁴⁹ Tamtéž, s. 69.

30. let jako obsluha kinematografického aparátu a za každé představení si vydělal 20 Kč. Pro obsluhu kinematografického zařízení musel být zaměstnanec způsobilý po stránce mravní i fyzické a především musel vykonat kinooperátorskou zkoušku, ze které bylo potřeba vysvědčení ke schválení jeho činnosti.

Jak jsem již zmiňovala, Městské kino provozovalo podnik na vlastní režii a vlastní účet. Účetním i hospodářským vedením byl pověřen městský důchod za součinnosti obecní kinematografické komise. Pro představu účetnictví Městského kina jsem vytvořila graf, který představuje účetní výkaz za rok 1934.

Graf 1 Příjmy Městského kina za rok 1934

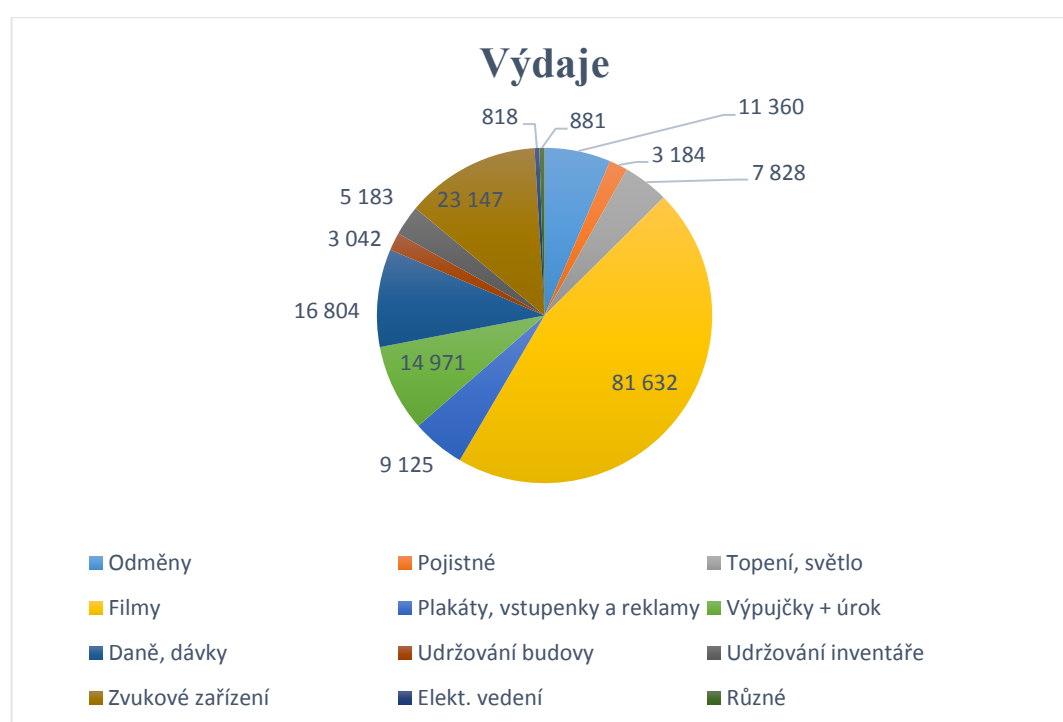
Zdroj: Vlastní zpracování na základě archivních materiálů

Graf představuje příjem Městského kina za rok 1934, který celkem činil 174 444 Kč, což i vůči ostatním kinům není zrovna malá částka. Z grafu je taky zjevné, že patrně nejvyšší příjem plynul pochopitelně ze vstupného, přičemž další položky jsou téměř zanedbatelné. Na chodu kina tedy vysoce závisela návštěvnost. Tyto údaje jsou pro práci důležité především z důvodu srovnání s Kinem Sokol, tudíž se budu k této problematice ještě vracet v následující kapitole. Zajímavé v tomto případě je, že ještě před vznikem Kina Sokol, tedy v roce 1928, byl příjem Městského kina celých 215 746 Kč. Ve společném fungování pochopitelně vlivem konkurence příjem kina klesal, což rovněž přiblížím později. Ještě v roce 1933 byl však příjem 195 394 Kč.

Je tedy zřejmé, že na klesání příjmů se podepsala taky zmíněná Velká hospodářská krize, která probíhala v první polovině 30. let., a zapříčinila úpadek zisků ve všech odvětvích. Po tomto období finance opět rostou a v období druhé světové války, jak jsme si již řekli, návštěvnost opět stoupá, což má za příčinu mnoho faktorů popsaných výše. V tomto období však bohužel chybí konkrétní data o příjmech a výdajích.

Pro představu výdajů Městského kina jsem ještě vytvořila graf podle účetní knihy za stejný rok, tedy 1934.

Graf 2 Výdaje Městského kina za rok 1934

Zdroj: Vlastní zpracování na základě archivních materiálů.

Z výdajového grafu lze vyzorovat, že největším výdajem Městského kina byly zakoupené filmy, které tvořily téměř polovinu celkové útraty. Vysoký výdaj padl také na zvuková zařízení a daně a dávky. Dávkami je myšlena dávka ze zábav, která činila 15% čistého zisku. Po roce 1939 přibily další odvody, například na podporu válečných poškozců nebo různé povinné finanční dary, apod. Jelikož členové v Městském kině pracovali až na výjimky bezplatně, neboť vlastníkem byla městská rada a členové se skládali s městských pracovníků nebo učitelů, nepadal zisk na výplaty, ale městu.

4.1.2.3 Dramaturgie

Pro kompletní přiblížení Městského kina v této kapitole krátce popíšu i jednu z nejdůležitějších složek kinematografických podniků, tedy dramaturgii. O důležitou složku a kapitolu v této práci se jedná především z důvodu získávání diváku, na kterou má právě dramaturgie významný vliv. Ačkoliv bylo Městské kino v Uherském Brodě před nástupem Kina Sokol monopolem, neznamená to, že byla úplně bez konkurence, jelikož se na Uherskobrodsku nacházelo několik dalších kin a Městské kino si tak muselo udržet své diváky. K tomuto fenoménu přispívá taky přirozeně fakt, že kino leželo nejen přímo ve městě, takže většina obyvatel měla k podniku snadný přístup, ale navíc se nacházelo v přijatelném okruhu od centra města. Na návštěvnost a celkové postavení kina, které se jistě odráží v ziskovosti a počtu hraných filmů týdně, má tedy vliv spousta skutečností a právě dramaturgie je jednou z nich.

Jak již víme, kino hrálo v počátečních letech čtyřikrát týdně, ale roku 1933 počet relativně klesl. Pravděpodobnou příčinou byla jak zmíněná hospodářská krize, která měla vliv na celkovou kinematografii, ačkoliv ne tak velikou, jako na jiná odvětví, tak i konkurenční kino fungující v té době, a to Kino Sokol. Městské kino mělo tedy svůj běžný týdenní profil. Jak jsem již psala, promítalo pravidelně v sobotu a v neděli, po dohodě s Kinem Sokol také ve středu nebo ve čtvrtek, pak ve svátek a den před svátkem, ve všední den jednou a o víkendu dvakrát. Dále pak kino pořádalo po dohodě se školou školní kulturně výchovné představení. Ve válečných letech se počet představení opět zvýšil na 4 představení týdně. V roce 1940 hrálo kino každou sobotu jednou a každou neděli dvakrát a každý druhý týden ve středu a ve čtvrtek.

Filmovým dodavatelem pro Městské kino byla společnost pro filmový průmysl *La Tricolore*. Charakter Městského kina byl veřejný a filmy měly být již od počátku osvětové a lidovými výchovné, zvláště kvůli promítání pro mladistvé. Zároveň byla dramaturgie sestavena hlavně z filmů domácí výroby, což bylo především v období válečném obrovskou výhodou a postavení Městského kina se tak i snadněji udržovalo. Současně, jako kino osvětové, mělo dohodu se školami o pořádání školních představení s poučným programem.⁵⁰

⁵⁰ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, Fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 702, Kart. 941, Městské kino.

Konkrétní údaje o programu a přesných předváděných filmech nejsou za účelem výzkumu podstatné. Nakonec se ještě o hraných filmech zmíním i v následující kapitole, kde budu porovnávat Městské kino a konkurenční Kino Sokol.

4.2 Kino Sokol

Vzhledem ke zjištění, že druhé kino, ležící přímo ve městě Uherský Brod, se jeví jako nejvíce konkurenční, krátce nyní popíšu i jeho společnou historii s Městským kinem a důležité údaje, které budou nápomocné ke srovnání postavení obou uherskobrodských kin v daném časovém intervalu s důrazem na Městské kino. Touto kapitolou bych chtěla dopomoci k zodpovězení otázky: *Jak si vedlo Městské kino v porovnání s konkurenčním Kinem Sokol v Uherském Brodě?* Důležitými informacemi zde budou statistiky z výročních účtů, které dopomohou přiblížit se k údajům z hlediska finančního, tedy ziskového. Ani v této kapitole však nebude Městské kino vynecháno, jelikož je práce zaměřena především na něj. Prolínají se totiž nejen dějiny kin s důrazem na časové období, ale současně i jejich vývojová historie jako taková. Jedná se tedy o vzájemné ovlivňování obou podniků paralelně coby konkurence. V této kapitole rovněž využiji údaje vypsané v předešlé kapitole při popisu historie Městského kina.

4.2.1 Společná historie obou kin

Počátek Kina Sokol spadá do roku 1928, kdy bylo požádáno o udělení licence. Tato žádost se však nesetkala s pozitivními ohlasy a většina městského zastupitelstva byla razantně proti udělení licence. Proti návrhu stál především radní František Prager, který tvrdil, že město již své kino (Městské kino) má a další nepotřebuje. Další důvod byl takový, že Městské kino ještě stále splácelo dluh za vystavění kina ve staré budově zámku nákladem 240 000 Kč a nadále v roce 1929 dlužilo 165 000 Kč plus úroky. Splácelo tedy ročně mimo úrok pouhých 5 000 Kč, lze tedy spočítat, že za předpokladu pravidelného splácení ještě ve zkoumaném roce, tedy 1933, dlužilo kino celých 145 000 Kč plus úroky. Město se tedy obávalo ohrožení splácení dluhů kvůli konkurenci. Neboť čím vyšší byly příjmy Městského kina, tím větší část mohlo město splácet, tím pak klesl úrok a stouply i zisky městu.

Nyní přichází na řadu velice podstatná informace o Městském kině, která z velké části zodpovídá i otázku ohledně postavení Městského kina vzhledem k jiným kulturním organizacím ve městě. Ještě před vznikem Kina Sokol v sokolovně, která se i tak svou činností řadí mezi jednu z největších kulturních institucí ve městě, obsahují archiválie zajímavé informace, ze kterých lze vyčíst, že Městské kino bylo v daném období kulturní podnik zdaleka největším a tedy i instituce s hlavním zdrojem městských příjmů. Z toho důvodu se taky zastupitelstvo bálo, že zřízením Kina Sokol se přirozeně oslabí počet návštěvníků, tím pádem poklesne zisk.

Zemský úřad v Brně, který rozhodoval o udělování licencí, však namítl, že město Uherský Brod má vzhledem k počtu obyvatel (necelých 6000) nárok na dvě kina, jelikož jedno kino nestačí. To bylo zřejmé z počtu představení týdně, který, jak jsem již psala výše, činil 4 filmy. Kino Sokol bylo tedy jedním z důvodů poklesu počtu hraných filmů týdně v Městském kině. K tomu všemu byl sál Městského kina vždy přeplněn a návštěvníci buďto odcházeli nebo hledali místo ke zhlédnutí filmu mimo předepsané sedadla či místa ke stání, což bylo proti tehdejšímu policejnímu předpisům. Aby se těmto neblahým okolnostem předešlo, vyžádala si uherskobrodská veřejnost druhé kino. Nejprve návrh podala Tělocvičná jednota Sokol, proti ní pak i tělocvičná jednota Orel, která se později návrhu vzdala se prospěch farního odboru charity v Uherském Brodě s názvem „Ludmila“, který chtěl vystavět kino charitativní, osvětové a náboženské spojující všechny katolické spolky a farnosti uherskobrodské. Jak už víme, bylo vyhověno první žádosti, a sice dvoutřetinovou hlasovací většinou městského zastupitelstva. Zemský úřad také argumentoval tím, že Městské kino musí vynášet ročně podle jejich výpočtů a oblíbenosti kina nejméně 60 000 Kč. Úřad si tak nedokázal vysvětlit, jak je možné, že po šesti letech vážně Městské kino stále na tak velkém dluhu.

Kino Sokol bylo zřízeno s apelací na to, že přispěje ke kulturnímu rázu města, a že bude nést charakter reprezentačního sálu též pro koncerty, divadla, zábavy a kulturní podniky všeho druhu. Původně měl být sokolský sál pouze divadelní, jednota si však byla vědoma, jak mocným činitelem nejen v lidovýchovně kino je. Navíc, jak jsem již psala, kinematografický podnik v této době znamenal pro lid atraktivitu a tak i jistotu výnosu.

Kino Sokol bylo vystavěno s odhadovaným výnosem nejméně 15 000 Kč ročně, tedy zřetelně menším než u Městského kina. Lze tak soudit, že Městské kino mělo být stále instituce s hlavním zdrojem příjmů a „hlavní“ kino ve městě. Kino Sokol bylo postaveno na sokolském pozemku, získaném při parcelaci velkostatkářské půdy v roce 1929, majitelem byla tělovýchovná jednota Sokol a odpovědný zástupce byl učitel Jan Němeček, přičemž v roce 1931 na jeho místo nastoupil profesor reálného gymnázia v Uherském Brodě Jan Blažek. Sál Sokolského kina, který byl současně divadelním sálem, čítal při jeho výstavbě 282 sklápěcích sedadel a v galerii 64 míst, což celkem činilo 346 míst pro návštěvníky. Zpočátku tedy Městské kino překonávalo Kino Sokol v počtu sedadel. Se vzdáleností od Městského kina pouhých 572 metrů, mělo být Kino Sokol velmi reálnou konkurencí, což lze vidět i na statistických datech ze srovnávací kapitoly, kde se ve výpisu roku 1933 již vyrovnávají. Podle téhož výpisu lze vidět, že kino Sokol hrálo filmy 2 až 3 krát týdně, což si taky na počátku své činnosti stanovilo. Městské kino však bylo zjevně nuceno kvůli konkurenci ustoupit ze 4 představení týdně na stejný počet jako Kino Sokol. Tato problematika je také podpořena tím, že uherskobrodští filmoví návštěvníci se většinou opakovali a byli to tedy jedni a ti samí občané. Je tedy pochopitelné, že Městské kino úplně neuneslo vliv konkurence a jeho poměry tak byly nuceny se změnit. Z tolika představení týdně byl čistý výnos pro Kino Sokol zmíněných 15 000 Kč ročně, z čehož byla část použita k účelům tělovýchovným, z části k podpoře vdov a sirotek po padlých legionářích. Počátkem roku 1934 se však zároveň Tělocvičná jednota Sokol potýkala s mnoha dluhy, jejichž výše byla až na částce 1 282 000 Kč a ze všech sokolských aktivit se, díky produktivitě kina, počítalo při splácení právě z jeho zisků. Kinematografický podnik byl tedy obecně ze všech kulturních organizací nejmýdovělejší.

Z finančních dat z předešlé kapitoly z téhož roku, tedy 1934, plyne, že Kino Sokol bylo pro Městské kino opravdu zásadní konkurencí a obavy městské rady o poklesu příjmů byly pádné. Přesto je pro tuto práci podstatné především zhodnocení srovnání obou kin, které provedu na základě zjištěných informací. Bohužel pro nás, nejsou známé údaje za veškeré roky, budu tedy nucena naložit s daty známými a doloženými.

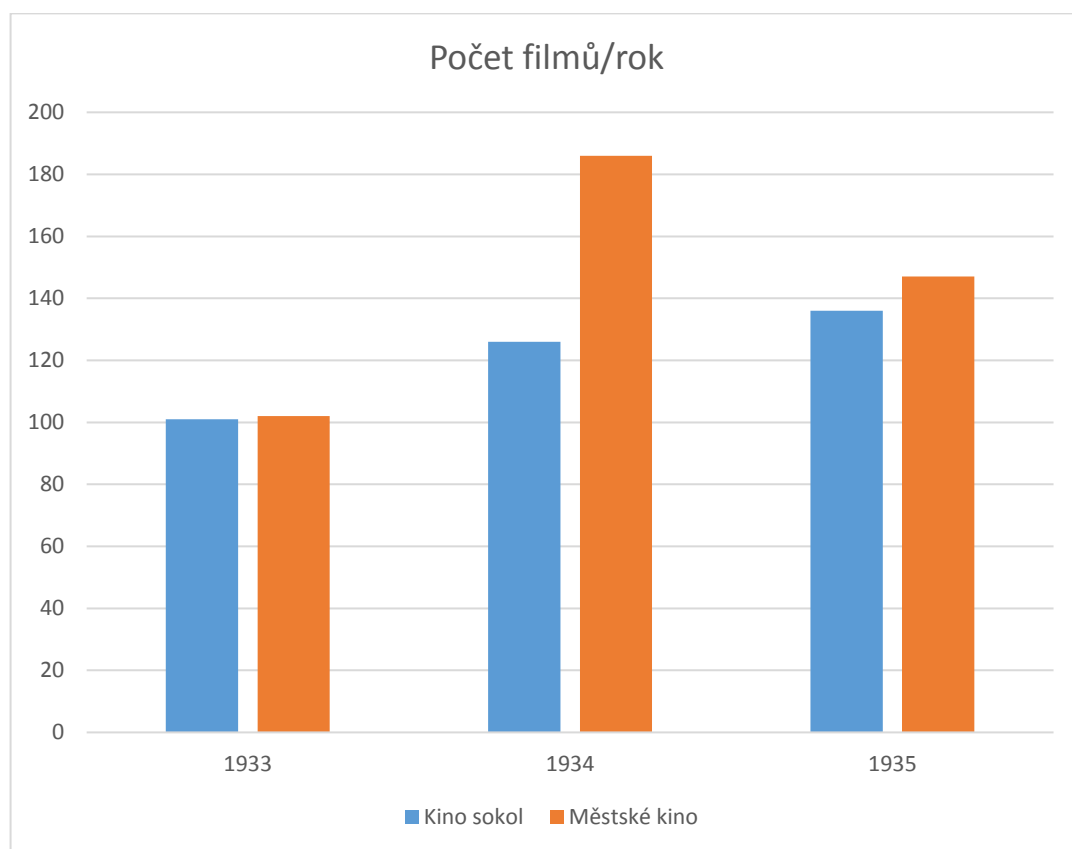
Pro upřesnění a následného srovnání finančních příjmů kina Sokol uvedu ještě data z jeho účetního výkazu za rok 1933, kdy příjem činil 108 045 Kč. Tato částka je v porovnání s Městským kinem mnohem menší, jelikož z předchozí kapitoly víme, že Městské kino mělo za stejný rok příjem 195 394 Kč, tedy téměř dvakrát vyšší. Kino Sokol však získávalo finance téměř výhradně ze vstupného, což bylo v tomto roce 105 129 Kč, tedy naprostá většina.⁵¹ Naproti tomu Městské kino mělo i vedlejší, výše popsané příjmy. Přesto byl příjem za vstupné u Městského kina v těchto letech výrazně vyšší.

4.2.2 Srovnání uherskobrodských kin

V zájmu srovnávací analýzy jsem již vytěžila dostatek dat, ze kterých lze vyvodit určité závěry. Počínaje srovnáním, coby počtu sedadel a hraných filmů týdně, přes celkové promítání domácích filmů, až k finančním výkazům předkládajícím jejich roční příjem. K tomu všemu lze ještě zhotovit z archivních dokumentů zajímavou statistiku ohledně počtu filmů zahraničních ročně. Některé dokumenty se v tomto zájmu časově střetávají a poskytují tak výkazy, ze kterých lze vyčíst přesný počet filmů, které jedno i druhé kino hrálo za určitý rok. V tomto případě se jedná o roky 1933, 1934 a 1935. Rozhodla jsem se vytvořit i tuhle statistiku z toho důvodu, že údaje o přesném počtu hraných filmů mohou poskytnout celkem přesvědčivý obrázek o návštěvnosti, tím pádem i oblíbenosti, a tak i o celkovém postavení obou kin v Uherském Brodě. V případě těchto dat jsem vytvořila opět graf, který dopomůže v představě ohledně této problematiky.

⁵¹ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, Fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 702, Kart. 941, Kino Sokol.

Graf 3 Počet odehraných filmů u Městského kina a Kina Sokol v letech 1933-1935

Zdroj: Vlastní zpracování na základě archivních materiálů

Poměrně malý počet odehraných filmů u obou kin za rok 1933 je doprovázen faktem, že v té době vrcholila hospodářská krize. Vrcholem odehraných filmů je u Městského kina rok 1934, přičemž Kino Sokol je v tomto roce hodně pozadu. V roce 1935 se kina v této statistice začínají opět srovnávat, přesto má Městské kino každým rokem náskok.⁵²

Tento fenomén trvá i v následujících letech, kdy podle statistik z hraných filmů domácí výroby v roce 1940, odehrálo Městské kino o 3 filmy více než Kino Sokol, v roce 1941 zase o 2 filmy více, atd. Z toho vyplývá, že Městské kino, ačkoliv poklesem diváků a tedy i zisku, který zapříčinil vznik Kina Sokol, si stále udržovalo svoji pozici a postavení. Ta se však ve válečných letech začala čím dál více srovnávat a Kino Sokol postupně překonávalo Městské kino, alespoň co se týče hraných filmů týdně, kterých bylo v roce 1940, jak víme, u Kina Sokol 4-5 a u Městského Kina 4. V roce 1945 hrálo Kino Sokol dokonce 5 filmů týdně, ale Městské kino stále „pouze“

⁵² Státní okresní archiv Uherské Hradiště, Fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 702, Kart. 941, Městské kino, Kino Sokol.

4.⁵³ V tomto období byl celkový nárůst návštěvnosti kin a na počtu promítání týdně se to pochopitelně obecně odráželo, jelikož podle dat z roku 1945, hrála většina kin v okrese průměrně 3-5 filmů týdně, což je patrně vyšší počet než za roky předešlé. Za druhé světové války zároveň spousta předešlých uvedených kin zrušila svoji činnost a časem postupně vznikaly nové kinematografické podniky.

Městské kino se tedy za druhé světové války zařadilo do průměru a Kino Sokol jej za toto období v počtu představení týdně, ve kterém se odrážejí veškeré jiné faktory, postupně překonává. V tomto ohledu tomu dopomáhá i fakt, že brodská sokolovna byla za doby okupace zabraná Němci, kteří kino hojně navštěvovali. Každý pátek byla sokolovna vyhrazená pro kinematografická představení promítané pro německou společnost.⁵⁴ Kromě toho byl roku 1941, jako i ostatních Sokolů, změněn název „Sokol“ na „Viktoria“. Tím pádem neslo kino nadále název Kino Viktoria.⁵⁵ Změna názvu proběhla po roce 1945 i u Městského kina, a to na Kino Osvěta. Tato změna však netrvala dlouho a pozdější pamětníci si podnik vybavují jako Kino Svět.

Ze všech zjištěných údajů lze soudit, že Městské kino mělo v počátečních zkoumaných letech, tedy od roku 1933 a následujících několika letech, vyšší popularitu a lepší postavení než Kino Sokol, což se však postupem let měnilo a Kino Sokol si vybudovalo silnou pozici, která Městské kino začala postupně ohrožovat a zastiňovat. To se odrazilo na datech z válečného období, kde Kino Sokol hraje postupně častěji, vliv na to samozřejmě má mnoho faktorů, jako například Němci okupovaný Sokol. Kromě toho taky fakt, že Sokolovna jako taková poskytovala více kulturních zabavení než kterákoliv jiná instituce ve městě, jak víme, byla bohatá na hudební repertoár a poskytovala taky divadelní složku, která byla v regionu vzácná.

⁵³ Státní okresní archiv Uherské Hradiště, Fond ONV, i. č. 295, Kart. 378.

⁵⁴ Kronika města Uherský Brod III., 1940-1946, s. 47

⁵⁵ Tamtéž, s. 52

Závěr

Cílem této práce bylo zhotovení historie Městského kina v Uherském Brodě v letech 1933-1945. Zvolenou metodologií se tedy práce ubírala přes obecné znalosti k těm konkrétnějším za účelem zhotovení závěru prostřednictvím dostupných archiválií, z nichž některá data, hlavně ke konci zkoumaného období, bohužel chyběla. Avšak i z poskytnutých údajů lze vyvodit závěr na výzkumné otázky, které, mimo popsání historie Městského kina jako takového, zněly: *Jaké postavení mělo Městské kino vzhledem k jiným kulturním institucím? Jaké postavení mělo Městské kino v porovnání s jinými regionálními kiny pod správou města Uherský Brod? Jak si vedlo Městské kino v porovnání s konkurenčním Kinem Sokol v Uherském Brodě?* Veškeré tyto položené otázky se týkaly převážně postavení a popularity fenoménu Městského kina v Uherském Brodě. Provedu nyní zhodnocení zjištěných informací s následným závěrem.

Co se týče zhodnocení postavení Městského kina v kontextu jiných kulturních organizací v Uherském Brodě, nelze porovnávat instituce z hlediska obecného, jelikož funkce podniku je zde stěžejní. Veškeré výše popsané organizace disponují funkcí zábavnou a dá se říci, že i vzdělávací. V tomto ohledu byla kinematografie v době 30. let obecně považována za líbivý prostředek zábavný a edukace byla poskytována prostřednictvím atraktivního způsobu. Proto se Městské kino, jako první kinematografický podnik ve městě, stalo mezi obyvateli tak populárním a lákavým, jež rovněž spojoval více kulturních složek, které čítají, kromě požitku z filmografie jako takové, také zmíněnou složku vzdělávací, která pak plynula s dohod Městského kina s uherskobrodskými školami. Zopakují-li si ty tedy veškeré kulturní instituce v Uherském Brodě, lze říci, že Městské kino spojovalo i jejich cíle. Svou dramaturgií s lidovýchovným charakterem podporovalo lidovou kulturu jako takovou, dále slučovalo, a tak i nahrazovalo podstatu hudební i divadelní. Lze si tedy snadno představit, jak přitažlivé a všestranné muselo být kino pro občany toužící jak po oddechu, tak i zábavě či vzdělání. Vzhledem ke stěžejní informaci, že Městské kino bylo zpočátku 30. let podnik s hlavním zdrojem městských příjmů, je jasné, že lidé si tato fakta uvědomovali. Napomáhá tomu také fakt, že podle mnoha stížností bylo kino vždy přeplněno, a dokonce přes veškeré zákazy byly mnohdy v kině židle navíc mimo určení předepsaných sedadel. Z toho všeho lze s jistotou soudit, že Městské

kino bylo ve 30. letech v Uherském Brodě nejpoblárnějši kulturní institucí, což se však změnilo nástupem druhého kina do města, a sice Kina Sokol.

Podstatná část práce je věnovaná také porovnání Městského kina s ostatními fungujícími kiny ve správě okresního úřadu v Uherském Brodě. K této problematice se vztahuje i jedna z otázek. Vyplynutí této problematiky je však velice stručné a ní následovně. Městské kino bylo ze všech čtrnácti zkoumaných kin jedno z nejvyšším počtem sedadel a hraných filmů týdně. Hlavním důvod je jasný, nacházelo se na rozdíl od většiny jiných kin ve městě a bylo také jedno z největších. V tomto případě je zahrnuto opět několik faktorů, podle nichž je potřeba se ve výzkumu orientovat. Jedná se o počet sedadel, jehož počtem přirozeně paralelně expanduje i počet filmů týdně, a to všechno je závislé na počtu obyvatelů v obci, ve které se podnik nachází, a jejich zájmech. Výsledky tohoto zkoumání tedy nejsou žádným překvapením. Obecně se Městské kino staví do přídě všech statistik, společně však s druhým uherskobrodským kinem, a to Kinem Sokol. Popularita Městského kina v kontextu jiných kin však neroste ve zkoumaných letech exponenciálně, ale právě naopak. V období okupace se čím dál více do popředí dostává Kino Sokol, a dalšími konkurenčními podniky se stávají kina v Bojkovicích a Luhačovicích, alespoň co se týče počtu představení týdně, což jsou mimochodem další jediná města v tabulce. Celkový růst popularity je taky zapříčiněn zrušením činnosti některých kin, jejichž návštěvníky si tak získala lépe postavená stabilní kina, která si tak v období válečném ještě upevnila svoji pozici. Pro kompletní srovnání Městského kina a okolních kinematografických podniků by však byla potřeba prostudovat veškeré tyto instituce zvlášť.

Jelikož je však největším konkurentem Kino Sokol v Uherském Brodě, dostáváme se tímto k dalšímu zkoumanému okruhu, a sice porovnání Městského kina s Kinem Sokol. V začátcích 30. let je vyvození závěru v porovnání velice jednoduché, a sice lepší postavení v tomto období má Městské kino. Lze to vydedukovat z ročních příjmů a počtu odehraných filmů týdně, v čemž Městské kino převažuje. Počet hraných filmů týdně je v těchto letech buď stejný, nebo vyšší, což dopomáhá této teorii. Charakter Městského kina je zároveň pro místní obyvatele atraktivní a spolupráce se školami tomu také dopomáhá. Přesto však lze s jistotou říci, že Kino Sokol bylo pro Městské kino opravdu reálnou konkurencí, co se týče úbytku zisku

a snížení počtu představení vzhledem k předešlým létům, a pokazilo mu svou činností jeho výhradní postavení. Ve válečných letech se tento fenomén ještě prohlubuje. Ačkoliv si Městské kino stále drží svoji pozici a v poměru s ostatními kiny je vysoce postavené, Kino Sokol získává stále více na své popularitě, na níž se odráží i vyšší počet hraných filmů ve válečných letech, který stále roste a jeho počet v roce 1945 činil dokonce 5 filmů, kdežto Městské kino se stále drží na svých čtyřech. Vliv na to však má taky zabránění Sokolovny Němci a promítání tak v jejich prospěch, a současně i další kulturní složky jednoty, ke kterým přibilo i divadlo.

Závěrem lze ještě konstatovat, že přes všechny dobové strasti si Městské kino udržovalo svoji pozici bez výraznějších výkyvů a řadilo se tak nejen mezi nejpopulárnější kulturní instituce na Uherskobrodsku, tak i mezi nejlépe postavené kinematografické podniky, jenž v závěrech druhé světové války bylo překonáno pouze Kinem Sokol v Uherském Brodě.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

1. Státní okresní archiv Uherské Hradiště, Fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 701, Kart. 938, Kinematografické podniky.
2. Státní okresní archiv Uherské Hradiště, Fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 702, Kart. 941, Městské kino.
3. Státní okresní archiv Uherské Hradiště, Fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 702, Kart. 941, Kino Sokol.
4. Státní okresní archiv Uherské Hradiště, Fond ONV, i. č. 295, Kart. 378.
5. Kronika města Uherský Brod III., 1940-1946

Literatura

1. BARTOŠEK, Lukáš. *Náš film: Kapitoly z dějin (1896-1945)*. 1. Mladá fronta, 1985
2. KÁRNÍK, Zdeněk. *Malé dějiny Československa 1869-1939*. 1. Praha: Dokořán, 2008
3. *Kinofikace Moravy: Bruntál, Bystřice pod Hostýnem, Bzenec, Havířov, Holešov, Jihlava, Kroměříž, Luhačovice, Nový Jičín, Šumperk, Uherské Hradiště, Zlín*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, Filozofická fakulta, 2004. 148 s. Sborníky. ISBN 8024408201.
4. KRÁKORA, Pavel a Pavel KOPEČEK. *Dějiny Československa (1918-1992)*. Olomouc: PdF UP. ISBN 978-80-7425-080-4
5. Městský autorský kolektiv. *Uherský Brod*. 1. Brno: Blok, 1971
6. NAKONEČNÝ, Milan. *Český fašismus*. 1. Praha: Vodnář, 2006. ISBN 80-86226-73-5
7. PIŠTORA, Ladislav. *Filmový návštěvníci a kina na území České republiky: Od vzniku filmu do roku 1945. Iluminace*. 1996
8. SKOPAL, Pavel. *Filmová kultura: Brno 1945-1970*. 1. Brno: Ústav filmu a audiovizuální kultury, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita.

9. SKOPAL, Pavel. Lokální filmová historie: Brno a kulturní dějiny filmu do r. 1945. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2011.
10. TIBITANZL, Jiří. *Panáčci na plátně*. Praha: Čs. filmový ústav, 1989.
11. TOMEČEK, Radek a Jan GAZDÍK a Alexandra ZPURNÁ. Uherský Brod očima dobových fotografů 1865-1945. Vyd. 1. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě: Město Uherský Brod, 2010. 413 s. ISBN 9788025460559

Elektronické zdroje

1. NĚMEC, Václav a David BAREK. Česko za protektorátu. Dějepis.com[online]. [cit. 2018-04-29]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/cesko-za-protektoratu/>
2. Zámek Uherský Brod. Hrady.cz [online]. [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <http://www.hrady.cz/index.php?OID=1426&PARAM=11&tid=3255&pos=800>

Seznam tabulek

Tabulka 1 Počet kin a diváku v letech 1930-1937	23
Tabulka 2 Statistické údaje za rok 1937.....	24
Tabulka 3 Počet kin a diváků v letech 1939-1944	25
Tabulka 4 Statistické údaje kin ve správě města Uherský Brod v roce 1933	28
Tabulka 5 Statistické údaje kin ve správě města Uherský Brod v roce 1934	30
Tabulka 6 Počet promítaných filmů domácí výroby u kin v regionu Uherského Brodu	32
Tabulka 7 Statistické údaje kin ve správě města Uherský Brod v roce 1940	34

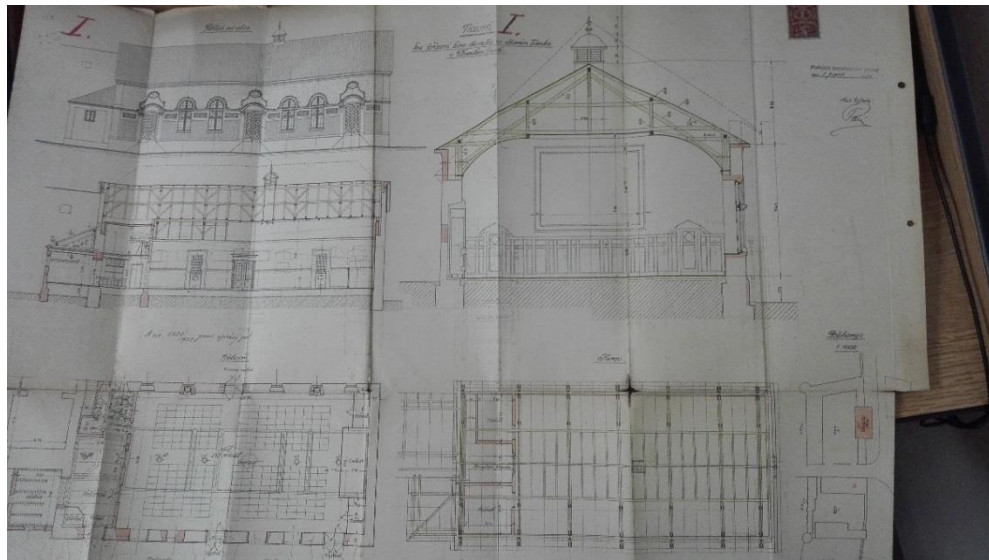
Seznam grafů

Graf 1 Příjmy Městského kina za rok 1934.....	40
Graf 2 Výdaje Městského kina za rok 1934.....	41
Graf 3 Počet odehraných filmů u Městského kina a Kina Sokol v letech 1933-1935	47

Přílohy

- Příloha č. 1 – Náčres plánu výstavby Městského kina v pravém křídle zámku z roku 1921.

Zdroj: Okresní archiv Uherské Hradiště, fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 702, Kart. 941, Městské kino.

- Příloha č. 2 – Ukázka rozložení kinosálu Městského Kina v Uherském Brodě

Zdroj: Okresní archiv Uherské Hradiště, fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 702, Kart. 941, Městské kino.

STÄDTISCHES KINO
in UHG. BROD.

Infatsavenf: _____

dra: _____ hodina.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
IV	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45
	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75
	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105
	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135
	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150
	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165
	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180
	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195
	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210
	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225
	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240
	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255
	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270
	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285
	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300
	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315
	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330
	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345
	346	347	348	349	350	351		352	353	354	355	356	357	358	

- Příloha č. 3 – Ukázka zasilaného výkazu Městského kina v Uherském Brodě v roce 1941

Zdroj: Okresní archiv Uherské Hradiště, fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 702, Kart. 941, Městské kino.

Městské kino v Uherském Brodě, dne 4. ledna 1941.

K čís.: 30.998/III-26.

Tit.

Okresnímu úřadu

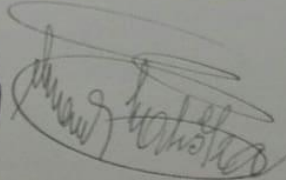
v Uh. Brodě.

K tavní výsvě se dne 30. prosince 1940 čís. 30.998/III-26 zasíláme žádaná data ohledně podniku Městského kina.

- 1/ Název podniku: Městské kino, majitel licence: Město Uh. B rod.
- 2/ Číslo a datum výměru zemského úřadu v Brně, kterým byla licence udělena, resp. posledně obnovena: Zem. úřad v Brně, dne 7. února 1939 čís.: 6777/I-7, ~~zobnoveno výměrem zemského úřadu v Brně dne 1939~~
- 3/ Platnost licence: do 31. prosince 1941.
- 4/ Odpovědný zástupce podniku: Eduard Malíška, účet. revident v z. důchodního.
- 5/ Počet sedadel: 354 alovy: třístapadesátčtyři.
- 6/ Kolikrát hraje podnik v týdnu: každou sobotu jednou, každou neděli dvakrát a každý druhý týden ve středu a ve čtvrtek vždy po jednom představení.

Výkaz filmů domácí výroby, promítaných v roce 1940 se příkládá.

Přílohy: 21.
/ 20 plakátů a 1 výkaz/.

odpovědný zástupce podniku.

- Příloha č. 4 – Ukázka výkazu filmů domácí výroby z Městského kina v roce 1937
Zdroj: Okresní archiv Uherské Hradiště, fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 701, Kart. 938, Kinematografické podniky.

O p i s i

104

Číslo: 9085 jh.
28. prosince 1937.

K čís. 26.113/1 z 1.12.1937.

O k r e s n í m u ú ř a d u

v U h . B r o d ě ;

předkládáme výkaz filmů domácí produkce, obehnaných v roce 1937:

Poř.	Datum představení:	Název:	Výrobce:	Metráž:
1.	5.-6. ledna	A život jde dál	Praha-Paříž	2475
2.	5.-8. února	Uličnice	Slavia, Praha	2980
3.	27.-29. března	Irčin románek	Meissner, Praha	2240
4.	17.-18. dubna	Polibek ve sněhu	Praha-Paříž	2620
5.	30. dubna a 2. května	Naše jedenáctka	B. Heller, Praha	2590
6.	14.-16. května	Srdce v soumraku	Elekta, Praha	3230
7.	5.-6. června	Výkřik do sibiř. noci	Dafa, Praha	2545
8.	10.-11. července	Hřích mládí	Excelsior, Brno	2525
9.	6.-7. srpna	Pan otec Karafiát	Ufa, Praha	3050
10.	3.-4. září	Srdce na kolejích	Espo, Praha	2500
11.	25.-27. září	Velbloud uchem jehly	Moldavia, Praha	2460
12.	2.-4. října	Fort Artur	Slavia, Praha	2460
13.	30. října-1. list.	Vzdušné torpeda	Lloyd, Brno	2500
14.	13.-14. listopadu	Lojzicka	Gloria, Praha	2600
15.	11.-12. prosince	Krb bez ohně	Dafa, Praha	2510
16.	25.-27. prosince	Rozkošný příběh	Slavia, Praha	3310.

MĚSTSKÉ KINO
V UH. BRODĚ

Kalistr

- Příloha č. 5 - Ukázka česko-německy psaného oběžníku za dob okupace

Zdroj: Okresní archiv Uherské Hradiště, fond Okresní úřad Uherský Brod i. č. 701, Kart. 938, Kinematografické podniky.

50

Uh. Brod, a. n.

Landesbehörde in Brünn. Zl. 2564-I/7-1940	Zemský úřad v Brně. Čís. 2564-I/7/1940.
Verleihung und Erneuerung von Kinolizenzen; Vorgang.	Udělování a obnovování kinemato- grafických licencí, postup.
Brünn, am 2. März 1940.	Brno dne 2. března 1940.

An alle Bezirksbehörden, Polizeidirektionen und Regierungspolizeibehörden.

Všom okresním úřadům, policejním ředitelstvím a vládním policejním úřadům.

Nach dem Erlasse des Reichsprotectors in Böhmen und Mähren, Dienststelle für das Land Mähren in Brünn, vom 12. Oktober 1939, Zl. 5081, können Kinolizenzen nur mit Zustimmung dieser Reichsbehörde erteilt oder erneuert werden.

Dle výnosu úřadu říšského protektora v Čechách a na Moravě, úřadovna pro Moravu v Brně ze dne 12. října 1939, čís. 5081 mohou být udělovány nebo obnovovány kinematografické licence jen se souhlasem tohoto říšského úřadu.

Auf Grund der Zuschrift des Amtes des Reichsprotectors in Böhmen und Mähren, Dienststelle für Mähren in Brünn vom 19. Februar 1940, Zl. 5085/I ersuche ich, dass alle Gesuche um Erteilung oder Erneuerung von Kinolizenzen nach durchgeführter Erhebung mit dem allfälligen Antrage der Landesbehörde susschliesslich im Wege des Oberlandrates vorgelegt werden und dass hierüber nur ein kurzer Bericht anher erstattet werde. Die erforderlichen Erhebungen über die Gesuche sind mit Beschleunigung durchzuführen.

V důsledku přípisu úřadu říšského protektora v Čechách a na Moravě, úřadovna pro Moravu v Brně ze dne 19. února 1940, čís. 5085/I žádám, aby všechny žádosti o udělení, nebo obnovení kinematografických licencí byly předkládány po provedeném šetření s případným návrhem zemskému úřadu pouze prostřednictvím vrchního zemského rady a aby sem byla o tom vždy pořízena jen stručná zpráva. Potřebné šetření o žádostech buď prováděno s urychlením.

Für den Landespräsidenten:
Dr. Palách m.p.

Za zemského presidenta:
Dr. Polách v.r.

OKRESNÍ ÚŘAD
V UH. BRODĚ.

Podáno: 8. III. 1940

Čís. 5741

1.687/4

Spohmazyte a
spizte - protokole

Zahajte!
Mung

- Příloha č. 6 - Budova Barániku z počátku 20. století

Zdroj: *TOMEČEK, Radek a Jan GAZDÍK a Alexandra ZPURNÁ. Uherský Brod očima dobových fotografů 1865-1945. Vyd. 1. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě: Město Uherský Brod, 2010. 413 s. ISBN 9788025460559, s. 70.*

- Příloha č. 7 – Hospodářská budova ve východní části bývalého opevnění (Pánská jízdárna), v roce 1922 přebudovaná na Městské kino

Zdroj: *TOMEČEK, Radek a Jan GAZDÍK a Alexandra ZPURNÁ. Uherský Brod očima dobových fotografů 1865-1945. Vyd. 1. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě: Město Uherský Brod, 2010. 413 s. ISBN 9788025460559, s. 63.*

- Příloha č. 8 – Práce na opravách válečných škod, přístavba Městského kina z roku 1935 (budova vpravo).

Zdroj: TOMEČEK, Radek a Jan GAZDÍK a Alexandra ZPURNÁ. *Uherský Brod očima dobových fotografií 1865-1945. Vyd. 1. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě: Město Uherský Brod, 2010. 413 s. ISBN 9788025460559, s. 69.*

- Příloha č. 9 – Interiér Městského kina při příležitosti oslavy 350. výročí narození J. A. Komenského s nacistickou výzdobou z roku 1942.

Zdroj: TOMEČEK, Radek a Jan GAZDÍK a Alexandra ZPURNÁ. *Uherský Brod očima dobových fotografií 1865-1945. Vyd. 1. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě: Město Uherský Brod, 2010. 413 s. ISBN 9788025460559, s. 391.*

NÁZEV:

Historie Městského kina v Uherském Brodě v letech 1933-1945

AUTOR:

Barbora Urubčíková

KATEDRA:

Katedra Muzikologie

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Petr Bilík, Ph.D.

ABSTRAKT:

Bakalářská práce si klade za cíl zmapovat historii Městského kina v Uherském Brodě v letech 1933-1945. Prostřednictvím archivních materiálů má práce určit popularitu kina na pozadí dobových společenských změn a kulturního dění v regionu, včetně porovnání s dalšími regionálními kiny. Kromě srovnávací analýzy se práce zaměřuje na popis podstatných složek Městského kina, jako je jeho působiště, správa organizace, finanční stránka a dramaturgie. Sběrem dat a archivních informací tedy práce určuje stěžejní postavení Městského kina nejen vzhledem k jiným kulturním institucím a kinům, ale konečně i ke Kinu Sokol, jež bylo výzkumem vyhodnoceno jako jeho nejreálnější konkurence.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Kino, kinofikace, kultura, film, Uherský Brod

TITLE:

History of the Urban cinema in Uherský Brod in the years 1933-1945

AUTHOR:

Barbora Urubčíková

DEPARTMENT:

The Department of Musicology

SUPERVISOR:

Mgr. Petr Bilík, Ph.D.

ABSTRACT:

The bachelor thesis aims at mapping the history of the Urban Cinema in Uherský Brod in the years 1933-1945. Through archive materials, the work has to determine the popularity of cinema on the background of contemporary social changes and cultural events in the region, including comparison with other regional cinemas. In addition to the comparative analysis, the thesis focuses on the description of the main components of Urban Cinema, such as its location, organization management, financial site and dramaturgy. By collecting data and archive information, the work determines the key position of the Urban Cinema not only with regard to other cultural institutions and cinemas, but also Sokol Cinema, which was evaluated as the most realistic competition.

KEYWORDS:

Cinema, culture, film, Uherský Brod